

כאמרתו קרן ר"י... (מכתב אר"י)

מראי מקומות לעיון בדף היומי



בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ז
מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 387

הוצאת ע"י כנס המה"ח הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון
לע"נ הר"ר צבי בחר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ד"ל

בס"ד, ג' אדר ב' התשע"א. מסכת זבחים דף קיט - מסכת מנחות דף ו

דף קיט ע"א

(א) גמ', באו לנוב וגבעון וכו' מנא הני מילי. פירש רש"י ד"ה מנא הני מילי, שהיה היתר לבמות אחרי קדושת שילה משחרבה, ומשמע דבעי קרא להיתר. וביאר החזון איש (ליקוטים סימן ו סק"ז), דנראה דעיקר תורת הקרבנות דוקא בפנים, ואף דהיתרה התורה בזמן גלגל, מכל מקום אחר שנאסרו בשילה מסתבר לאסור לעולם, ולהכי בעי קרא להיתר.

(ב) גמ', שם. עיין באות הקודמת. והקשה החזון איש (הובא באות הקודמת), אמאי לא בעי קרא בזמן הזה למאן דאמר קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא, לדעת רש"י (בר"ה זו וזו שילה) דיש היתר במות בזמן הזה. ותירץ, דכל זמן שאין מקום מקודש קרינן ביה כי לא באתם עד עתה וכו'. ועיין שם עוד.

(ג) גמ', מעשר שני נמי ליתני. הקשה בחידושי הגרי"ז לעיל (קיב:), הא פשיטא דקדושת שילה דתליא במחיצות כיון שחרבה ונפלו מחיצות בטלה, ואמאי בעי לאוכוחי מהא דהותרו הבמות. ותירץ, על פי מה שכתבו התוס' לעיל (נט:): ד"ה עד (הנמשך מעמוד א), דאף למאן דאמר דקדושת ירושלים לא קדשה לעתיד לבא, אין אחריה היתר במות, משום דשם נחלה דאסר במה לא פקע. והכי נמי בקדושת שילה אי לא הותרו הבמות, אף דבטלה קדושתה אפשר דלא פקע מינה שם מנוחה. ועיין עוד לקמן באות יז.

(ד) גמ', שם. ביאר הקרן אורה, דהא דקדשים קלים נאכלין בכל ערי ישראל, היינו משום דקרבין בבמה כיון דהוו נדר ונדבה, וכדכתב רש"י לעיל (קיב:): ד"ה קדשים קלים (השני), אבל מעשר שני דחובה, נתי להתם.

(ה) רש"י ד"ה אי הכי, דשעת היתר הואי נייטי נמי מעשר שני לנוב וגבעון שהרי נסתלקה כל קדושת שילה. עיין בקרן אורה שהקשה אהא גרס רש"י "אי הכי" (ולא כמו בגמ' דלא גריס לה). והאור החמה ביאר, דהיינו משום דהיתר הבמות משום שנסתלקה קדושת שילה, לנוב וגבעון. דאי נימא דלא הותרו הבמות, היינו דנמשכת קדושת שילה, ונוב וגבעון הוו קדושת ארעי, ולא הוה בעי לאתויי מעשר שני להתם.

(ו) גמ', מעשר שני נמי ליתני. וביארו הקרן אורה וכן בחידושי הגרי"ז לעיל (קיב:), דיאכלו בכל הרואה. ומבואר דדין כל הרואה אינו דוקא בשילה, אלא דכל הרואה חשיב לפני ה'. [וצריך עיון, דלכאורה לעיל (קיח:), משמע, דבשילה הוא דנתחדש דין אכילה דכל הרואה ולא במקום אחר. ואולי יש ליישב על פי מה שכתב השל"ה (תורה אור פרשת וישב מקץ ויגש אות כז) דמשכן שילה הוקדם בחלק יוסף לבית עולמים, ואף שנחרב, מכל מקום פתח יוסף צנור הקדושה ואחר כך נשאר הקדושה בבית עולמים. ואם כן מה שאמרה הגמ', לאו דוקא ששם היה דין כל הרואה, אלא דמשם והלאה חלה קדושה זו, אמנם מה שבירושלים נפקע דין זה היינו מחמת מעלת חומת ירושלים]. אמנם בחזון איש (ליקוטים סימן ו סק"ז) משמע דיאכלו בכל העיר. ובשילה נתרבה כל הרואה על העיר עצמה. ועיין לקמן אות ט.

(ז) גמ', מעשר שם שם מארון קא ילפי כיון דארון לא הוה מעשר נמי לא

הואי. הקשה תוס' רבינו פרץ בפסחים (לח:), דאם כן בבית שני דלא היה ארון אמאי נאכל מעשר שני. ותירץ, דכיון שלא היה כלל ארון בשום מקום לא בעי ארון, ובנוב וגבעון הוא דבעי ארון כיון דהארון היה במקום בקרית יערים, ושם לא נאכל כיון דלא היתה שם במת ציבור. ובמקדש דוד (סימן כ סק"א) תירץ, דבבית שני כיון דהיה מקום שדינו שיהא שם ארון חשיב מקום ארון, מה שאין כן בנוב וגבעון דלא היה מקום הארון, דבבמה ליכא דין להיות שם ארון.

(ח) גמ', הא מני רבי שמעון היא וכו'. והיינו דשרי לאכול מעשר שני בכל מקום. וכמו שכתבו רש"י ד"ה מני ותוס' ד"ה באו. והקשה הקרן אורה, איזה קדושה היא זו דאינו צריך להעלותו כלל. ועוד, דמה ענין ההפרשה אי שרי לבעלים מיד. וכתב, דצריך לומר דקדושתו לענין איסור אכילה בטומאה. ועיין שם שדן לענין ממון גבוה. ועיין עוד בעולת שלמה.

(ט) גמ', אי הכי פסח וקדשים נמי דשם שם מארון קא ילפי וכו'. הקשה החזון איש (ליקוטים סימן ו סק"ג), דהא הכי הוא קושטא דמילתא דנאכלין בכל ערי ישראל, כדתנן במתניתין לעיל (קיב:). ותירץ, דמקשינן אפסחים ושאר קרבנות ציבור דבעי במה גדולה לא יקרבו בנוב וגבעון.

(י) גמ', מעשר שני ומעשר בהמה נאכלין בנוב וגבעון לדברי רבי יהודה. נסתפק העולת שלמה, אי חוונת הגמ' דנאכלין דוקא בנוב וגבעון, משום דאף דקדשים קלים נאכלין בכל ערי ישראל ואף הקרבים בבמה גדולה, שאני גבייהו דיכול להקריב בכל ערי ישראל, מה שאין כן מעשר בהמה דאין דינו בבמה קטנה. או דכיון דדינו כקדשים קלים דמי להו ונאכל כלל ערי ישראל. והא דקתני נאכלין בנוב וגבעון, היינו דנאכלים בנוב וגבעון לאפוקי מרבי שמעון דסבר דאין נאכלין כלל בנוב וגבעון. וכתב, דמדמקשי והא בעי ביה, משמע דאין נאכלין אלא בנוב וגבעון. ועיין בקרן אורה ובחזון איש. ובתוספתא (פי"ג ה"ג) איתא דלרבי יהודה נאכלין בכל הרואה.

(יא) רש"י ד"ה זו וזו שילה, ואפילו הכי יש היתר בתרה דקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא ובקדושת ירושלים גופה סבירא ליה דיש אחריה היתר. אמנם התוס' לעיל (נט:): ד"ה עד (בנמשך לעמוד ב') כתבו. דאף אי לא קדשה לעתיד לבא נאסרו הבמות לעולם. וכן כתבו התוס' במגילה (י:): בשם הר"ר חיים. ועיין עוד תוס' לעיל (סא:): ד"ה מאי (בנמשך לעמוד הבא).

(יב) תוס' ד"ה באו, בתוה"ד והיו צריכין להמתין בבכור ומעשר עד שיוממו ויאכלו במומן לבעלים. הקשה המלאכת יו"ט, דאי אין נאכלין אלא במומן אמאי לא תקנו שלא יפרישו דניחוש לתקלה כמו בזמן הזה, וכדאיתא בבכורות (סא:). וכתב, דאפשר דהתקנה לאחר החורבן היתה משום דראו שבנוב וגבעון אתו לתקלה,

(יג) בא"ד, ומעשר שני לא יהא לו תקנה אלא בפדיון. הקשה הקרן אורה, מה יועיל הפדיון, דבשלמא בגוונא דבעי לאכלו בירושלים ואינו רוצה להעלותו,



בבמה וכדכתבו **התוס' לעיל** (ק"ז). **ד"ה רבי שמעון** (בנמשך לעמוד ב'). ותיירך, דצריך לומר דהאי מנחה, היינו מנחת נסכים. דרבי שמעון אית ליה דקרבו נסכים במדבר. ועיין שם עוד. ועיין **קרבן אורה לעיל** (קח:).

כב) תוס' ד"ה הקדישן, בתוה"ד, הא איכא לאו הבא מכלל עשה. הקשו **הצאן קדשים והטהרת הקדש**, הא איכא לאו להדיא, דכתיב "לא תעשו וגו'". ותיירך **העולת שלמה**, דלאו ד"לא תעשו" איירי בבמה גדולה דהוה במדבר, ולא בבמה קטנה דלא הויה במדבר, [דלא שייך לא תעשו ככל אשר אנחנו עושים פה היום וגו' אלא במה דעשו במדבר]. והטהרת הקדש תירך, דבחובות יחיד ודאי איכא לאו, והתוס' כתבו "לאו הבא מכלל עשה", דאף בקרבנות ציבור איכא.

כג) בא"ד, שם. כתב **הצאן קדשים**, דהאי עשה היינו כדאמרין **לעיל** (ק"ז). ישירות תקריבו חובות לא תקריבו. ועיין **בעולת שלמה** שהקשה עליו.

כד) בא"ד, דאפילו הקדישה על מנת להקריבה בבמה גדולה וכו' פטור מכלום. הקשו **העולת שלמה והטהרת הקדש**, הא איכא עשה ד"ועשית כאשר נדרת", וכמו שכתב **רש"י לעיל** (ק"ב). **ד"ה קרבנות**. ותיירך **העולת שלמה**, דהאי עשה זה קאי אבעלים, והכא איירינן בדין המקריב. והטהרת הקדש תירך, דכדי לקיים את נדרו יכול להביא עוד קרבן בבמה גדולה, ושפיר חשיב פטור מכלום.

כה) בא"ד, שם. עיין **לקמן** (קכ). דאמרין "כאן בקדשי במה גדולה", ומבואר דשרי להקריב בבמה קטנה קדשי במה גדולה, ועיין שם אות טו].

כו) רש"י ד"ה על המזבח, בתוה"ד, וסיפיה דקרא אשר פתח אהל מועד. מבואר מדבריו, דלא סגי בהא דכתיב על **המזבח**. וכן מבואר **ברש"י ד"ה עד חצי**, דכתב דילפינן מדכתיב **המזבח**, דאיירי רק במזבח זה, ולא סגי בקרא דמזבח. וביאר **הרש"ש לעיל** (ק"ג), דלרבי יוסי **דלעיל** (קח). דבבמה לא בעי מזבח, שפיר מצינן למילף מדכתיב מזבח דאיירי בבמה גדולה. אבל לרבי שמעון דהתם דאף בבמה בעי מזבח, לא ילפינן מדכתיב מזבח. ולכך הוצרך רש"י לבאר דילפינן מסיפיה דקרא.

כז) גמ', סמיכה דכתיב לפני ה' וסמך. בתוס' לעיל (לב). **ד"ה מאי שנא** הוכיחו מהכא, דבסמיכה כתיב "לפני ה'", ודלא **ברש"י** (התם) **ד"ה דכתיב**, דסבירא ליה ד"לפני ה'" כתיב בשחיטה, והא דבעי סמיכה לפני ה' היינו משום דבעי סמוך לשחיטה. דאי דבריו קשה, הא שחיטה ישנה בבמה ונילף סמיכה מינה. ועיין שם עוד.

כח) גמ', צפון דכתיב צפונה לפני ה'. עיין **במקדש דוד** (סימן ד סק"א) דהוכיח מהכא, דדין צפון אינו צפון העזרה, דאי הכי לא בעי קרא למעוטי במה, דתיפוק ליה דאין כאן צפון העזרה, אלא צפון היינו צפון המזבח. [ועיין עוד **לעיל** מזו. אות יב]. [ועוד יש לדון, דצפון היינו רוח צפונית. וכן מבואר **ברש"י לעיל** (קו). **ד"ה לצפונה**, דהא דבעי שחיטת פרה בצפון ירושלים, משום דכל מעשה חטאת בצפון, וחזינן דלא תלוי בצפון המזבח או העזרה אלא ברוח צפונית. והשתא אתי שפיר הא דסלקא דעתך דבבמה נמי בעי רוח צפונית].

כט) גמ', בגדי שרת לשרת בקדש. הקשה **הטהרת הקדש**, דתיפוק ליה דכיון דמחוסר בגדים דפטול לעבודה משום "דאין בגדיהם עליהן אין כהונתן עליהן" **כדלעיל** (יז); וכיון דזר כשר בבמה ודאי דמחוסר בגדים כשר. ותיירך, דמכל מקום הוה אמינא דלכתחילה בעי בגדי שרת למצוה. ולכאורה יש לבאר על פי מה שכתב **באתון דאורייתא** (כלל יט) דאיכא תרי דיני בלבישת הבגדים. א. משום "כהונתן עליהן". ב. משום העבודה. ולכך הווי סלקא דעתא דאף דלא בעי כהן, בעי בגדי כהונה משום העבודה. ולכאורה אי משום הכי להאי סלקא דעתא אף ישראל העובד בעי בגדי כהונה. ועיין **ברש"י עבודה זרה** (לד). **ד"ה משה**, דכיון דמשה לא נצטווה בבגדים חשיב זר אצלן. ועיין עוד **תוס' בקידושין** (לו:). **ד"ה חוץ**, דנשים כיון דלא נצטוו לא

יש לו תקנה לפדות ויעלה הדמים. אבל הכא, הא נאכל בכל מקום מה מהני הפדיון.

יד) בא"ד, ועוד קשה אי משכחת מעשר דנאכל בכל ערי ישראל אם כן הא דאמר בפרק כל שעה מרבה אני מעשר שיש לו היתר בכל מושבות וכו'. עיין **בתוס' פסחים** (לו:). **ד"ה דאמר**, דכתבו דרק בזמן נוב וגבעון חשיב נאכל בכל מושבות, ולא מהני להיחשב בזמן הזה נאכל בכל מושבות.

טו) תוס' ד"ה הא מני, הכי נמי מצי למימר רבנן היא דאמרי חובות ליחיד לא קרבו בשעת היתר הבמות אף בבמת ציבור וכן לרבי מאיר. כתב **בחיודושי הגרי"ז**, דאפשר דלא אתי כרבנן וכרבי מאיר, דאף דסבירא להו דלא קרבו קרבנות יחיד בבמת ציבור, אינו משום דאין הבמה ראויה לכך, אלא דהוא דין על הבעלים שלא יקריבו שם. ואם כן הכא דאיירינן לענין מעשר שני דתלוי **במקום**, ליכא לאוכוחי מרבנן ורבי מאיר דלא חשיב מקום הבאה.

טז) גמ', ר"ש אומר נחלה זו ירושלים מנוחה זו שילה. כתב **הטורי אבן במגילה** (ט:). דהוא טעות סופר, דהא לקמן קאמר **רבי שמעון בר יוחאי** זו וזו ירושלים. אמנם **בהגהות הרד"ל** כתב, דתרי תנאי ואלכא דרבי שמעון והטורי אבן כתב שאי אפשר לומר, כן עיין שם.

יז) גמ', זו וזו שילה. כתב **רש"י ד"ה זו**, דאפילו הכי יש לה היתר דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא. הקשה **הקרבן אורה**, הא אפילו למאן דאמר דקדשה לעתיד לבא, קדושת שילה בטלה דכתיב "ויטוש משכן שילה", והא דבעי קרא להתיר היינו משום דסלקא דעתין דמשום נוב וגבעון דהוה במה גדולה ומקום שכינה ייאסרו הבמות, קא משמע לן קרא דכיון דלא הוה מקום קביעות לא נאסרו. ואם כן לרשב"י דליכא קרא, יאסר משום נוב וגבעון.

יח) גמ', שם. עיין באות הקודמת. ועוד הקשה **הקרבן אורה**, דלמאן דאמר זו וזו שילה על כרחך יש אחריה היתר וכדמוכח מקראי, וכדכתבו **התוס' ד"ה זו**, ואם כן אמאי לא נימא נמי, דאחר קדושת ירושלים יש היתר. דבשלמא אי אמרינן ד"נחלה זו ירושלים", אתי שפיר, דנחלה משמע נחלת עולמים. ובשלמא אי נימא דקדושת ירושלים קדשה לעתיד לבא, אתי שפיר, דאף אי יש אחריה היתר הא אכתי לא בטלה קדושתה ולא חשיב "אחריה", אבל למאן דאמר לא קדשה לעתיד לבא, קשה. ותיירך, דהא דהותרו הבמות בשעת נוב וגבעון היינו מסברא, כיון דלא הוה מקום קבוע אלא איקרו אהל, והוה קים להו מקראי דכן היה דעת הנביאים הראשונים בשעת בנייתן.

דף קיט ע"ב

יט) גמ', בשלמא למאן דאמר זו וזו ירושלים אבל שילה הוה שריא במות. כתב **בחיודושי הגרי"ז**, דנראה, דאף דבשילה נמי הותרו הבמות, מכל מקום חלוק שילה מנוב וגבעון, דנוב וגבעון חשיבי במה גדולה ושילה חשיב מקדש, ואף מידי דלא קרב בבמה גדולה הוקרב בשילה. ועיין **בקרן אורה לעיל** (ק"ז): דמשמע דסבר דאף שילה הויה כבמה, דהקשה דלמאן דאמר זו וזו ירושלים, וגם בשילה איכא היתר במות, אטו כל ימי שילה לא הויה עבודת יום הכיפורים. ועיין שם.

כ) גמ', ולמאן דאמר זו וזו ירושלים וכו' אלא מנוחה מאי היא. לכאורה צריך עיון, דהא אף למאן דאמר מנוחה זו ירושלים מצי לאקשווי הכי. (ש.א.) ויש לומר, דהאי מאן דאמר כיון שלמד זאת מקרא ד"זאת מנוחתי עדי עד" הרי נתבאר ד"מנוחה" היינו בקביעות, אבל למאן דאמר ד"נחלה" היא ירושלים כי ענינה הוא קביעות, אם כן מנוחה אינה קביעות, ומשום הכי קשיא.

כא) גמ', בשלמא למאן דאמר זו וזו ירושלים אבל שילה הוה שריא במות היינו דכתיב ויקח מנוח את גדי העיזים ואת המנוחה וגו'. הקשה **העולת שלמה**, הא רבי שמעון הוא דקאמר לה, ואיהו סבירא ליה דמנחה לא קרבה



חשיבי מחוסרי בגדים].

ל) תוס' ד"ה אין מנחה, מנחה לא הויה דומיא דאינך דמאן דלית ליה מנחה בבמה היינו דלא קרבה כלל אפילו בבמה גדולה וכו'. ולפי זה אף עופות לא קרבו בבמה גדולה. ועיין **מקדש דוד** (סימן כ סק"א) שהקשה דאם כן, איך יכלו הזבין והזולדות ליתרה. וכתב, דלפי מה שנקט **המשנה למולך** (פ"א מקרבן פסח ה"ג) דמנחת חובה קרבה בבמה, אתי שפיר, דאף עופות חובה קרבו. ועיין שם עוד.

לא) גמ', חזה ושוק ותרומת לחמי תודה נוהגין בבמה גדולה ואין נוהגין בבמה קטנה. הקשה **בחדושי הגרי"ז**, למאי נפקא מינה הא אין תנופה בבמה, ואי לענין איסור אכילה לזר, הא מבואר **לעיל** (קא): דליכא בבמה. ואי לתת לכהן, הא אין דין מתנות כהונה בבמה, כדאיתא **בתוספתא** (פי"ג ה"ז) לענין עור העולה. ותירץ, דאיכא איסור זרות מצד מה דחשיב תרומה. ועיין שם עוד.

לב) גמ', לא שנו אלא בקדשי במה קטנה והקריבום בבמה קטנה אבל בקדשי במה קטנה ואקריבינהו בבמה גדולה יש חיצוי וכו' איכא דאמרי וכו'. ביאר **המקדש דוד** (סימן כ סק"ג) דנחלקו, אי הא דחלוקים דיני במה גדולה בממה קטנה, היינו משום דנשתנו הבמות, דבבמה גדולה עבדינן הכי ובבמה קטנה עבדינן הכי. או משום הקרבן, דכך הוא דין קדשי במה גדולה, וכך הוא דין קדשי במה קטנה. ועיין שם עוד, שדן אי שייך קליטה בעור, או דעור הוי ממון כהנים ולא מהני קליטה לאפוקי מינייהו.

לג) תוס' ד"ה בעי, בתוה"ד (נמשך לעמוד הבא), ומיירי במשלה בהן האור להכי לכולי עלמא אם עלו לא ירדו. ולכאורה היינו משום דנעשה לחמו של מזבח, וכעין זה כתבו **התוס' לעיל** (מב): **ד"ה הקומץ**, דלא אמרינן פקע פיגולו בהעלאה על המזבח, אלא בהקטרה דנעשו לחמו של מזבח. ועיין **במשנה למולך** (פ"ג מפסולי המוקדשין ה"ו) שכתב לדברי תוס' הכא, אף נשחטה בלילה ונשפך דמה ויצא דמה חוץ לקלעים דאם עלו ירדו, מכל מקום אם משלה בהן האור לא ירדו. ועיין עוד **במקור ברוך** (ח"א סכ"ב) שביאר דבריו, דאינו מדין הקטרה אלא מדין שריפת קדשים פסולין. **ובחזון איש** (הובא לקמן קכא. באות ב) כתב, דאינו משום שנעשו לחמו של מזבח, אלא דאין איסור בהקטרתן כיון דהוקטרו קצת.

לד) בא"ד, שם. כתב **החזון איש** (הובא לקמן קכא. אות ב), דהא דאם ירדו יעלו היינו דמשלה בהן האור שוה לדין אם עלו לא ירדו, ועיין שם.

דף קב ע"א

א) רש"י ד"ה שהכניסה, בתוה"ד, שהכניסה לאחר ששחטה בחוץ. ביאר **העולת שלמה**, דרש"י הוצרך לפרש דאיירי בנשחטה, משום דסבר דאם הכניסה חיה לא קלטוה מחיצות, דלא עדיף ממזבח דאינו קולט חיה כדאיתא **לעיל** (פד). **והברכת הזבח** ביאר, דהיינו משום דאמרינן ופליגא דרמי בר חמא, ומשמע דפליגא אתרי לישני דרמי בר חמא, ולהכי פירש רש"י דאיירי אפילו בהכניסה אחר שחיטה דיש לה דיני במה גדולה, דאי איירי מחיים לא פליג אלישנא קמא, דלישנא קמא איירא לאחר שחיטה. ועוד, מדמדמי לה לפלוגתא דרבה ורב יוסף דקדשי קדשים ששחטן בדרום, על כרחך דמיירי לאחר שחיטה. וכן כתב **הקרן אורה לעיל** (ק"ט).

ב) גמ', שהכניסה לפנים והוציאה לחוץ מהו. עיין **רש"י ד"ה שהכניסה, ותוס' לעיל** (ק"ג): **ד"ה בעי**, אי איירי שהכניסה מחיים או לאחר שחיטה. וכתב **החזון איש** (סימן יט סק"ז), דהא דמספקא ליה היינו בדלא עשה בה שחיטה וזריקה בפנים, אלא הכניסה על מנת להקריבה בפנים, דבעשה בה מעשה בפנים פשיטא דקלטוה מחיצות.

ג) רש"י ד"ה מהו, מי נהוג בה דיני במה גדולה ליתען תרומת חזה ושוק. כתב **העולת שלמה**, דנראה דרש"י לא גריס "עולה", דבעולה לא שייך חזה ושוק,

ואיירי בקדשים קלים.

ד) בא"ד, וצריך להחזירה לפנים. הקשה **החק נתן**, הא כיון דקלטוה מחיצות איפסיל ביוצא. ותירץ **העולת שלמה**, דלפי מה שכתב [הובא באות הקודמת] דלרש"י לא איירי בעולה, אתי שפיר, דלא מיפסלי ביוצא וכרבי יוחנן **לעיל** (פו): **ואף אימורין לא נפסלין כדאיתא התם.** ועיין עוד **קרן אורה לעיל** (ק"ט).

ה) גמ', ואבעיא להו ירדו מהו שיעלו. דהיינו דלכולי עלמא עלו לא ירדו, ונחלקו בירדו אחר כך, אבל גירסת **רש"י ד"ה לאו**, דאיבעיא להו עלו מהו שירדו, ולרב אם עלו ירדו. וביאר **החזון איש** (הובא לעיל אות ב), דאף לרבי שמעון **לעיל** (פד). דכל הפסולין אם עלו לא ירדו, חסרון מחיצה גרע טפי, והכא סלקא דעתך דאינו משום דחמיר פסולה, אלא דאין המזבח מקדש דבר שנעשה חוץ למחיצה. ודחינן, דעד כאן לא קאמר רבה אלא במזבח דחזוי ליה מקדש וכו'. וכדפירש **רש"י ד"ה דלא**, דכמאן דחנקינן דמי, והיינו משום פסולא דאם עלו ירדו, ולא דמי לקדשי חוץ שנכנסו לפנים דלא הוי פסול.

ו) גמ', לאו היינו פלוגתא דרבה ורב יוסף וכו'. הקשה **הקרן אורה לעיל** (ק"ט): היכי מדמי לה, הא מדרב יוסף ליכא לאוכוחי דירדו, דרב יוסף איירי בעודה על המזבח, אבל כשירדה לא תעלה. [ועוד יש להקשות, דהתם הוא מדין אם עלה לא ירד, ומה שייך לכאן]. ומדברה ליכא לאוכוחי, דהתם הוא שחטן באיסור, וכדדחינן "דכמאן דחנקינהו דמי". אבל הכא שהשחיטה היתה בהכשר, אפשר דקלטוה מחיצות. וצריך עיון. ונלכאורה יש לבאר, דרבה ורב יוסף נחלקו אי איכא דין קליטה. דלרב יוסף איכא דין קליטה, אף בגוונא דמדין אם עלו לא ירדו לא מהני. ולרבה לא מצינו דין קליטה, אלא דין אם עלו לא ירדו. ולכך מדמינן הכא דתלוי בדין קליטה].

ז) רש"י ד"ה מועלין בהן, ולא אמרינן כמאן דחנקינן דמי. לכאורה צריך עיון, הא רבה סבירא ליה ירדו, ופירש **רש"י בר"ה לאו**, דהווי משום דכמאן דחנקינן דמי].

ח) גמ', מילתא דפשיטא ליה לרבה ורב יוסף מיבעיא ליה לרבי ינאי. כתב **העולת שלמה**, דלכאורה היינו דוקא למאי דדחינן דרבה איירי במזבח, ולהכי שפיר דמי לבעיא דרבי ינאי. אבל למאי דדחינן דמדרב יוסף ליכא לאוכוחי, כיון דאיירי בחד מקום, הכא נמי ליכא למילף דלא איירי בחד מקום. וכתב **העולת שלמה**, דאפשר דאף לרב יוסף הכא חשיב כחד מקום, כיון דעל גבי המזבח ליכא פלוגתא.

ט) גמ', דבעי רבי ינאי אברי עולת במת יחיד שעלו למזבח וירדו מהו. הקשה **הקרן אורה לעיל** (ק"ט): דהא פשיטא דיעלו, דכך הוא דינם לכתחילה להקריבם בבמה גדולה דקלטו להו מחיצות כדאמר רבי אלעזר לעיל. ותירץ, דאפשר דלא אמרינן קלטוה מחיצות, אלא בהכניסה קודם וזריקה דקלטוה מחיצות ונעשית קדשי במה גדולה. מה שאין כן בהכניסה אחר וזריקה, כבר הוקבע דינן להיחשב קדשי במה קטנה. אמנם כתב דמדברי **רש"י** נראה דלא גרס הא דהיכא דלא משלה בהן האור כו', ואם כן בעיא דר' ינאי לא שייכא דברבי אלעזר אי קלטוה מחיצות. ועיין מה שכתבנו באות ו.

י) גמ', שם. כתב **החזון איש** (הובא באות ב), דמיירי אף בנוק דמה, דאי בנשחטה, הא אמרינן **לעיל** (ק"ט): דקלטוה מחיצות. וכעין זה כתב **העולת שלמה**, דכיון דגם נורק דמה ונתכפר בחוץ הוו קדשים פסולים לגבי פנים.

יא) בא"ד, שם. והקשה **הרש"ש**, דהא עבר על עשה ד"מוצא שפתין תשמור", כדכתב **רש"י לעיל** (ק"ב). **ד"ה פטור.** ותירץ **העולת שלמה** דעל פי מה שכתב [הובא באות הקודמת] דבעי כל דיני במה, אתי שפיר, דכיון שעשה ככל דיני במה גדולה, אינו עובר בעשה. ונולול דבריו היה נראה דכיון דנדר **להביא** לבמה גדולה, ולא סגי במה שעושה בו מעשה במה גדולה].

יב) גמ', שחיטת לילה בבמת יחיד רב ושמואל חד אמר כשר וחד אמר פסול. כתב **המקדש דוד** (סימן טז סק"ב) דאף למאן דאמר כשר, אם שחט ביום

הדרגת היוזמי



דאין להוכיח כן, דהא איכא למילף קל וחומר משאר המומין שאינם פוסלין בעופות.
כ) רש"י ד"ה תורת, בתוה"ד, ונותר נמי מפיגול יליף. הקשה **הרש"ש**, אמאי הוצרך רש"י לכך, הא נותר נמי כתיב התם. ותירץ **העולת שלמה**, דכונת רש"י לכרת דנותר, דלא ילפינן אלא מפיגול.

סליקא לן מסכת זבחים



דף ב ע"א

א) מתני', כל המנחות שנקמצו שלא לשמן. כתב החזון איש (קמא סימן לח סק"א), דמשמע דהיינו קמיצה אף בלא ליקוט לבונה. וכן משמע **ברש"י לקמן** (יד). **ד"ה ולאפוקי, והתוס' לקמן** (יג). **ד"ה קא משמע לן**, כתבו דלא חשיב חצי מתיר, כיון דבלבונה ליכא קמיצה. והקשה על **הרמב"ם** (פט"ז מפסולי המוקדשין ה"ז) דחשיב ליה חצי מתיר לענין פיגול, כיון דאיכא ליקוט לבונה דחשיב כקמיצה. וכתב **הקהלות יעקב**, דיש לחלק בין פיגול לשלא לשמה, דבפיגול גופיה מבואר ברמב"ם (שם) דפסול מיהא הוי, וכן כתבו **התוס' בזבחים** (מא:). **ד"ה ממאי**, ובמחשבת שלא לשמה שכל ענינה הוא לפסול ולא לענין כרת, ודאי פסיל אף בחצי מתיר. וכן כתב **באור שמח** (פט"ז מפסולי המוקדשין), וביאר, דשאני מחשבת פיגול דהיא באכילת אדם או מזבח, ובעי מחשבה במה שמתיר באכילה ולא סגי בחצי מתיר, מה שאין כן מחשבת שלא לשמה דתליא בעבודה, שפיר שייכא אף בחצי מתיר. ועיין באות הבאה.

ב) מתני', שם. עיין באות הקודמת. ודעת החזון איש דפסול דשלא לשמה נמי אינו בחצי מתיר, וביאר **הקהלות יעקב** (הובא באות הקודמת), דסבירא ליה דשאני מפיגול דנפסל, כיון דבפיגול הוא משום גזירה שמא יפגל בכל המתיר, כדכתבו **התוס' בזבחים** (מא:). **ד"ה ממאי**. אבל בשלא לשמה, דבלאו הכי חלוקה מנחת חוטא משאר המנחות דנפסל לגמרי, ליכא למיגזר משום מתיר שלם.

ג) רש"י ד"ה כל, כגון שהתנדב וכו'. הקשה **הטהרת הקדש**, מה שייך בנדבה "לא עלו לבעלים", הא אף אם לא עלה לשם חובה לא בעי להביא אחר. [ואולי יש לומר, דאין כונת רש"י לקרבן "נדבה", אלא שנתנדב ליבו לנדור]. וכתב **המנחת אברהם** בשם **הגרי"ז**, על פי מה שיסד, דענין פסולא דשלא לשמה אינו משום שנעקר הלשמה מהקרבן, אלא דהווי פסול מחשבה, ואם כן, אף בנדר איכא חסרון דשלא לשמה בגוף הקרבן, אלא שלא נפסל, ומה שלא עלה לבעלים לשם חובה אינו משום דלא נתקיים נדרו, אלא חובת הבאת קרבן זה בכשרות, ושייך נמי גבי נדבה.

ד) בא"ד, כגון שהתנדב מנחת מרחשת והביאה וקמצה הכהן ואמר הריני קומץ לשם מחבת. וכן מבואר בגמ' (עמוד ב) דמרחשת לשם מחבת חשיב שינוי קדש. והקשה **הקרבן אורה**, מנא לן דשינוי מעשיהן חשיב שינוי קדש, הא שוין בקדושתן ובעבודותיהן. וכעין זה הקשה **בחזון איש** (קמא סימן כ"ז סק"ב). **אלקמן** (ג:), דמאי שנא משוחט פר לשם כבש דלא פסלה מחשבה. ותירץ, דשאני זבחים דשוין בעבודתן, מה שאין כן מנחות דשוין בקדש

נפסל הדם בשקיעת החמה. דאף דליכא פסול ד"ביום צוותו", איכא פסול ד"ביום זבחו" (כדלעיל נו). דבעי שהדם יזרק ביום השחיטה. תדע, דתנן **לעיל** (קיג). הזמן והנותר והטמא שוין בזה ובוהו, ופסול דם בשקיעת החמה הוא פסול זמן, וכדאיתא **לעיל** (נו). דמחשבין בדם משתשקע החמה הוי חוץ לזמנו.

יג) רש"י ד"ה רב, כאן בקדשי במה גדולה שהוקדשו ליקרב בבמה גדולה ואף על גב דאקריבינהו בבמה קטנה בעינן יום. ונסתפק **הקרבן אורה**, אי בעי נמי לכל דיני במה גדולה, כגון חזה ושוק וכהן ורחוץ ידיים ורגלים. ותלה זאת בגירסאות בגמ'. ובעולת שלמה כתב, דודאי בעי כל דיני במה גדולה.

יד) גמ', שחיטה בבמה קטנה. הקשה בספר **תורת הקודש**, פשיטא, דבלא שחיטה הוויא נבילה ופסולה אף בחולין. ותירץ, דנפקא מינא למתעסק דכשר בחולין, ואיצטריך לאשמועינן דבבמה קטנה פסול.

טו) רש"י ד"ה ומומין, דלא אשכחן דשרינהו בקטנה. הקשו **הרש"ש והעולת שלמה**, הא **בתמורה** (ז). ילפינן מקרא ד"לא תקריבו" דמעוך וכתות לאסור מומין בבמה קטנה. ותירץ **המקדש דוד** (סימן כ סק"ג), דאף דאיכא "לאו" עדיין לא ילפינן מיניה דפסול, ועיין שם.

טז) גמ', מה יוצא כשר בבמה. ופירש **רש"י ד"ה מה יוצא**. כשר בבמה קטנה שהרי כשרה בלא מחיצות. הקשה **המקדש יחזקאל** הא כיון דלא בעי מחיצות אין פסול יוצא בה כלל ואיך אפשר לומר דיוצא כשר בבמה וללמוד דאף לן יהיה כשר. נויש לומר, דאין כונת הגמ' דהותר להוציא מבמה קטנה לחוץ, אלא דכיון דבשעת היתר במות היתה במה גדולה, ולרבי שמעון בן יוחי איתא **לעיל** (קיט). הותרו הבמות אף בזמן שילה, הרי הבמות הקטנות עצמן היו בגדר חוץ מחמת הבמה גדולה].

יז) רש"י ד"ה מה יוצא, כשר בבמה קטנה. דייק **הקרבן אורה**, דמשמע דבבמה גדולה פוסל יוצא. וכמו שהביא **מהתוספתא** (קרבנות פי"ג ה"ז) חוץ למקומו בבמה גדולה ואין חוץ למקומו בבמה קטנה. אמנם היינו דוקא בקדשי אבל בקדשים קלים ליכא פסול יוצא גם בבמה גדולה, דהא אין מחיצה לאכילתן. ולפי זה הקשה דאי גמרינן לן מיוצא, בבמה גדולה נמי לא ליפסל לן כמו יוצא. ותירץ דצריך לומר דמכל מקום איכא פסול יוצא **בדם**, גם בקדשים קלים בבמה גדולה. וכיון דהדם שלן פסול הוא הדין לן בשר, אמנם הביא **התוס' י"ט** (פ"ג דמנחות משנה ג') כתב, דהא דאמרינן בעלמא דיוצא הותר בבמה היינו בבמה גדולה דנוב וגבעון, ובקדשים קלים, וכתב **הקרבן אורה** דלא משמע כן בשמעתין. אמנם הקשה דכיון דאפילו קדשי במה גדולה שהקריבן בקטנה כשרים, אפשר דלא מיפסלי נמי ביוצא, אמנם היינו דוקא בקדשים הראויין בזה ובוהו, אבל קדשים דלא קרבי אלא בבמה גדולה כמו קרבנות ציבור, וודאי מיפסלי ביוצא, וגביהו תנן "קדשי קדשים נאכלים לפנינו מן הקלעים", דבבמה קטנה לא אשכחן קדשי קדשים הנאכלין.

יח) גמ', ולא קל וחומר הוא מעופות. הקשה **השפת אמת**, היאך בעי למילף קל וחומר מעופות לפסול, הא מאי דבעינן להכשיר זמן בבמה היינו משום דיוצא כשר, ואם כן בעופות דיוצא פסול אף זמן פסול, ומה יועיל הקל וחומר.

דף קב ע"ב

יט) גמ', מה לעופות שאין המום פוסל בהן. הנה מחוסר אבר פוסל בעופות, וחקר **במנחת אברהם** (**לעיל** לה:). בשם **הגרי"ז** אי הא דמחוסר אבר פסול בעופות, פסול חדש הוא משום "חסר", או משום דהוי מום, אלא דבעוף לא פסלי מומין דפסלי בבהמה אלא מום דמחוסר אבר. ו**במנחת חינוך** (מצוה רפז אות ג) נקט דהמקריב מחוסר אבר בעוף, אינו עובר משום בעל מום (ועיין עוד בדבריו מצוה רסו אות ד) כיון דליכא פסול בעל מום בעופות. [נאף דלכאורה יש לומר דמהכא נמי משמע דאין כלל פסול מום בעופות. יש לומר



סימן מא) הביא ראייה זו.

(ג) גמ', הא קא משמע לן לבעלים הוא דלא עלו לשום חובה הא מנחה גופה כשרה. עיין בטהרת הקדש שעמד בחילוק בין הכא לזבחים (ב). דאמרין "בקדושתיהו קיימי". ובמנחת אברהם ביאר, דזבוחים סלקא דעתך דישתנו לשם מה שחשב, ולהכי בעי לחדושי דבקדושתיהו הראשונה קיימי. מה שאין כן במנחות דאין כאן שינוי קודש אלא שינוי באופן העשייה, ולא סלקא דעתך דישתנו לשם מה שחישב. ועיין מה שכתבנו לעיל אות ד.

(יד) גמ', ואסור לשנויי בה. כתב בחידושי הרשב"א, דמשמע ברש"י (ד"ה ואסור), דבאותה עבודה ליכא איסורא דכבר נפסלה, ודוקא בעבודה אחרייתא אסור לשנות. נוכח משמע לשון רבא דעולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה דהיינו עבודה אחרת. [אמנם בחידושי מרן רי"ז הלוי (פ"ד ממעשה הקרבנות הי"א) נקט דפסול שלא לשמה הוי מחשבת פסול בעלמא והקרבן נשאר ועומד לשמה, והוכיח דבריו אלו מדברי הגמ' (עמוד ב') ופירוש רש"י ד"ה מכדי, שכתב, מה זבחים פסלה בה מחשבה. וצריך עיון (י.מ.א.).].

(טו) גמ', שם. נסתפק השפת אמת, אי בעבודה שניה סגי שלא יחשוב מחשבת שלא לשמה, כיון דסתמא לשמה (זבחים ב:), או, דכיון דכל העושה על דעת הראשונה הוא עושה, אם לא יחשוב להדיא לשמה תמשך העבודה לשלא לשמה. ובזבח תודה זבוחים (ב). נקט בפשיטות דבעי לחשוב לשמה. והוכיח כן מלשון הרמב"ם (פט"ו מפסולי המוקדשין ה"ג), דכתב דחייב להשלים שאר העבודות לשמן ובמחשבה נכונה. אמנם השפת אמת דחה, דהרמב"ם אזיל לשיטתו, דפסק (פ"ד ממעשה הקרבנות הי"א) כרבנן דפליגי עליה דרבי יוסי זבוחים (מו:), וסבירא להו דבכל גווני בעי לכתחילה לחשוב לשמה. ועיין באות הבאה. והקרבן אורה כתב זבוחים (שם), דכשחישב מחשבת פסול בתחילה תלוי בפלוגתא דלקמן (טז:), אי כל העושה על דעת הראשונה הוא עושה. ולא דמי להתחיל במחשבת היתר, דלכולי עלמא על דעת הראשונה הוא עושה, כדאיתא בזבחים (שם). ועיין עוד בחידושי הגרי"ז (שם, ולקמן טז:).

דף ב ע"ב

(טז) רש"י ד"ה ונדבה מי שרי לשנויי בה, והכתיב אם זבח שלמים קרבנו שיהא זביחה לשם שלמים. ובשיטה מקובצת (אות א) כתב בשם התוס' חדשים, דהא דכתיב "לא יחשב" קרי ביה לא יחשב. וכן פירש רש"י בזבחים (ב:): ד"ה נדבה מדאיתא התם (כט:): דהמחשב בקדשים לוקה משום לא יחשב. וכתב בחידושי הגרי"ז, דהא דכתב רש"י הכא קרא ד"אם זבח שלמים קרבנו", היינו להורות דאף בנדבה בעי לשמה, דמקרא ד"לא יחשב" לא ידעינן דאיירי נמי בנדבה. ורק בתר דילפינן מ"אם זבח שלמים קרבנו", דבעי לחשב לשמה, שפיר ידעינן דאיכא נמי לאו דלא יחשב. אמנם בתוס' בזבחים (ד:): ד"ה אימא משמע, דליכא אלא עשה ד"מוצא שפתיך תשמור". וביאר בחידושי הגרי"ז, דסבירא להו דלאו דלא יחשב לא איירי אלא במחשבה הפוסלת.

(יז) בא"ד, שם. כתב הרמב"ם (פט"ו מפסולי המוקדשין ה"ג), אסור לחשב בקדשים מחשבה שאינה נכונה כמו שיתבאר, לפיכך זבח ששחטו שלא לשמו וכו', בין בודוין בין בשגגה חייב להשלים שאר עבודות לשמן. ודייק בחידושי הגרי"ז מהא דלמד להאי דינא מדין האיסור, ולא סגי ליה בדינא דבעי לשמה, דאי מהתם הוי אמינא דדוקא בכשר דעלה לחובה ונפסל על ידי מחשבתו נאסר, אבל בחשב מחשבת שלא לשמה ולא עלו לשם חובה, אין חסרון במה שיחשוב שלא לשמה, אבל מטעם האיסור לחשוב מחשבה, אף דבין כך לא עלו לשם חובה, מכל מקום עצם המחשבה אסורה. (יח) בא"ד, שם. ובדעת רש"י הכא דסגי ליה בקרא דואם זבח שלמים למילף

וחשיבי קרבנות חלוקים. נולכאורה כוונתו, דחילוק עשייתן בכלי שרת קובע שם לכל אחד בפני עצמן].

(ה) בא"ד, הריני קומץ לשם מחבת. עיין בגמ' לקמן (ג:): דרב אשי מוקי למתניתין בקומץ לשם מנחת מחבת, דבקומץ לשם מחבת כשר. ורש"י לא העמיד כך, אלא כשאר אמוראי דלא חילקו. נולכאורה יש לבאר על פי מה שכתב בשיטה מקובצת לקמן (ו: אות לב), דלמסקנא מתניתין דלא כרבי שמעון, והקרבן אורה (שם), כתב דרישא דמתניתין דכל המנחות שנקמצו וכו', ודאי דלא כרבי שמעון. ורב אשי הא קאי על הא דקתני כיצד וכו', דאתי נמי כרבי שמעון].

(ו) תוס' ד"ה כל המנחות, בתוה"ד, ובאותן ד' עבודות פסולה מחשבה שלא לשמן ומחשבת פיגול. משמעות דבריהם דדוקא בהנהו עבודות שייך פיגול. אמנם בחידושי הרשב"א לקמן (ז:), כתב, דכל עבודה דחשיבא עבודה מהניא לפגל, וכדאיתא התם גבי מגביה כלי דאי בעי להגביה מהני לפגל. [ועיין לקמן (יג:): לענין ליקוט לבונה. ובזבחים (יג:): לענין טבילת אצבע].

(ז) בא"ד, שם. עיין תוס' זבוחים (יג:): ד"ה זה, דכתבו טעם אחר להא דליכא פיגול בהגשה (ותנופה), כיון דהוו קודם קמיצה וקמיצה כעין שחיטה וקודם שחיטה ליכא פיגול.

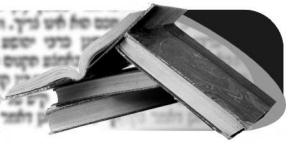
(ח) בא"ד, אבל בתנופה והגשה וכו' אף על גב דבעי כהונה. עיין תוס' במגילה (כ:): ד"ה לקמיצה דפליגי, וכתבו דלא בעי כהונה.

(ט) בא"ד, עיקר קרא לכדברי יהודה בר חייא בא לעבודה ביד עובדה בימין כחטאת. הקשה בגליון השי"ס, הא למאי דקיימא לן דורק בשמאל פוסל, לא שייך למדרש האי דרשא דבא לעבודה בכלי עובדה בשמאל, דאף באשם פסול. ותירץ בחידושי הגרי"ז, דאף למאי דקיימא לן דשמאל פסול, מכל מקום בעי קרא למילף דכשר בין ביד בין בכלי. ובלקוטי הלכות תירץ לפי מאי דמסקינן לקמן (ד). דאותה דחטאת ממעט שאר קרבנות, ליכא למילף נמי לשמאל. ובשיח השדה ציין לדברי השיטה מקובצת בזבחים (יא. אות ג).

(י) בא"ד, ועוד קשה למה לי למדרש התם בפרו של אהרן משלו ולא משל מעשר תיפוק ליה כדאמרין בספרי משום דכתיב גבי מעשר ואכלת ופרו של אהרן לשריפה קאי. הקשה השפת אמת, דמהתם לא חוינן אלא דקעביד איסור דאינו מקיים מצות אכילת מעשר, אבל הכא ממעטינן דאינו יוצא ידי חובתו. ועיין עוד בחידושי הגרי"ז שהביא כן בשם המלכ"י צדק במעשרות (פ"א) דאם הביא מן המעשר לא יצא כיון דהוי דבר שבחובה. וכתב, דבדברי התוס' משמע דהא דמעשר ניתן לזבחי שלמים אינו משום דנאכלין, אלא דפקע קדושת מעשר ונעשה קדושת שלמים נולכך סלקא דעתך דמהני נמי להביא שאר קרבנות] ועיין שם.

(יא) מתני', נתן בכלי והלך והקטיר. עיין לקמן (ז:). דהמגביה הביסא בשעת קמיצה מפגל. וכתב החזון איש (קמא סימן כז סק"א), דהוא הדין דמהני לפסול בשלא לשמה. ואין הכי נמי דהוה מצי למיתני מגביה, אלא סדר עבודות נקט.

(יב) מתני', מנחת חוטא ומנחת קנאות וכו' לשמן ושלא לשמן או שלא לשמן ולשמן. כתב במנחת אברהם, דמהא דלא הזכרו במתניתין אלא מנחת חוטא ומנחת קנאות דפסלה בהו מחשבה, יש לומר דדוקא גבייהו מהני עירוב מחשבות, אבל בשאר מנחות דלא פסלה אלא שלא עלו לבעלים, לא מהניא מחשבת לשמו ושלא לשמו, אלא בעי מחשבת שלא לשמו. וכעין זה איכא לדיוקי במתניתין זבוחים (יג:). והביא דבמקור ברוך (חלק א סימן כא) דן בסברא זו. אמנם בדברי הרמב"ם (פי"ג מפסולי המוקדשין ה"א) מבואר, דאף בגוונא דלא פסיל אלא לענין שלא עלו לשם חובה, מהני עירוב מחשבות. וכתב הכסף משנה, דהרמב"ם משווה הנהו דפסלי שלא לשמן להנך דלא עלו. [ובחידושי מרן רי"ז הלוי (פ"ד ממעשה קרבנות הי"א) ביאר, דמחשבת שלא לשמה בכל גווני הויא מחשבת פסול], והביא דבמקור ברוך (חלק ב')



הדרגת היוזמי

מסכת מנחות דף ב - דף ג

ד אדר ב' - ה' אדר ב' התשע"א

בזבחים (סה:): דמבדילין בחטאת העוף. ובחדושי הגרי"ז לקמן (ג). תירץ, דבשעת המליקה לא מינכר, ובשעת ההבדלה לא מהניא מחשבה. ועיין עוד בחזון איש (קמא סימן כו סק"א).

כח גמ', מליקה בכל מקום במזבח כשרה. גירסת רש"י בזבחים (סג:): ד"ה בכל, דמליקה כשרה בכל מקום, ומשמע דלא בעי מזבח. וכן מבואר בדבריו שם (סד). דכתב (בא"ד) ומליקה לאו במזבח אלא הזאה ומיצוי. ונחלקו בזה הראב"ד ובעל המאור בקינים (פ"א מ"א) [והובא בשיטה מקובצת בזבחים (סג:): בהשמטות]. דדעת הראב"ד דלכתחילה בעי מזבח כדי שתהא קרובה למקום הזאתה ומיצוי דמה שלא יתפור הדם. והבעל המאור פליג, וסבירא ליה דאף לכתחילה לא בעי מזבח, והא דאמרינן מליקה בכל מקום במזבח כשרה, לרבנותא, דאף במקום עולה כשר. ודעת הרמב"ם (פ"ז ממעשה הקרבנות ה"ט) לכאורה משמע דסבירא ליה דהוא מדאורייתא. וביאר בחדושי הגרי"ז, דסבירא ליה דהא דילפינן מעולה דבעי מזבח, אין זה משום מתן דמה, אלא דעבודת החטאת בעיא מזבח, ולהכי לרבי אף מליקתה בעי מזבח.

כט רש"י ד"ה הזאה, מיצוי סוחט באצבעותיו וניצוק הדם הולך למרוק. הקשה הטהרת הקודש, בזבחים (סד:): ד"ה היה פירש, דמיצוי היינו שמקיף וממצה בית מליקתו למזבח ודוחקו בקיר. ותירץ, דהתם איירי לענין חטאת העוף וכהאי גוונא חשיב כשפיכת שיריים, מה שאין כן הכא, דאיירי בעולת העוף, דדין המיצוי הוא עצם העבודה ולכן בעי לעשות בהזאה.

דף ג ע"א

א גמ', דאמר מר מיצה דמה בכל מקום במזבח כשרה. בתוס' ד"ה מיצה משמע, דבאמת לא נתקיים דין מיצוי, אלא דמיצוי אינו מעכב. והקשה בחדושי הגרי"ז, דאם כן אכתי מוכח דעולה קעביד, דאי חטאת קעביד הוה מיצוי כדינו. [דאכתי לא ידעינן סברא דמיעבר קא עבר]. ועיין רש"י בזבחים (סד:): ד"ה בכל, שכתב דמיצוי כשר בכל מקום במזבח, משום דלאו עבודה היא ליפסל בשינוי, ומשמע דחשיב מיצוי ולא נפסל.

ב תוס' ד"ה חטאת העוף, בתוה"ד, אבל כמו כן היה יכול להקשות ממליקת העוף שמלקה למטה דמליקת עולת העוף למעלה. ומוכח דלתוס' דלמטה פסול. וכתב החשק שלמה, דאזלי לשיטתם בזבחים (סה:): ד"ה הבדיל, דעולת העוף שמלקה למטה פסולה. [ועיין שם שהקשו עלה]. אבל דעת הרמב"ם (פ"ז מפסולי המוקדשין ה"ח) לפי מה שכתב התוס' יו"ט בזבחים (פ"ז מ"ב) דבדיעבד כשרה, עיין שם.

ג גמ', קדשי קדשים ששחטן בצפון וכו'. הקשה בחדושי הגרי"ז, דלשיטת רש"י בזבחים (סא:): ד"ה ושני, דדווקא שלמים שנשחטו קודם שנפתחו דלתות ההיכל פסולין, אבל שאר קרבנות כשרים, שאר קרבנות ששחטן לשם שלמים קודם שנפתחו דלתות ההיכל ירצו, דמעשה מוכיחין דאינה שלמים.

ד גמ', ומיעבר הוא דעבר. עיין בשיטה מקובצת (אות ד), דמשמע דמיעבר קעבר היינו בטעות.

ה גמ', אלמא קביעותא דמנא ולא כלום הוא. הקשה הקרן אורה, כיון דלרבי שמעון אף בנדר להביא במחבת והביא במרחשת יצא, [נהיינו דשם מנחה אחד הוא], אמאי חשיב מחשבת שינוי קדש ועיין באות הבאה.

ו גמ', לרבי שמעון כיון דאמר אף ידי נדרו יצא אלמא קביעותא דמנא ולא כלום הוא ולא שנא אמר הרי זו ולא שנא אמר הרי עלי. כתב השפת אמת, דהיינו לסלקא דעתין, דבעינן ליישב דברי רבי שמעון דאין המנחות דומות לזבחים. אבל למסקנא ד"רוב זבחים קאמר", לא בעינן למימר דלרבי שמעון אף ב"הרי זו" יצא. כיון דבהרי עלי אמרינן דנדר להביא מנחה, והא דאמר "במחבת" לא הוי נדר, אבל כשאומר "זו להביא במחבת" חל על הסולת דין מחבת. וכתב, דבהכי מיושבת קושית התוס' ד"ה אלמא, דלפי המסקנא

איסור, עיין בחדושי מרן רי"ז הלוי (בפ"ד ממעשה הקרבנות ה"א) שהאריך לבאר, דכיון דעיקר הא דילפינן מ"ואם זבח שלמים", הוא דהקרנן נפסל במחשבת שלא לשמו, ולא דבעי שיהא לשמו וילפינן דמחשבת שינוי היא מחשבה הפוסלת, ממילא נאמר בהאי קרא איסור עשה במחשבת שינוי. ועיין שם שהאריך. [ועיין במה שהבאנו לעיל אות ט"ז דעת רש"י בזבחים].

יט רש"י ד"ה רבי, ואפילו מנחת חוטא. עיין בחזון יחזקאל (פרק א הלכה א), שכתב דלדעת הרמב"ם (פ"ד ממעשה הקרבנות ה"י) [לפי מה שפירש דבריו בכסף משנה ועיין בדבריו מה שהקשה ומה שתירץ בלחם משנה] דסתמא לשמן לא מהני בפסח וחטאת וכן במנחת חוטא וקנאות. דהכא נמי אף דאותה מחשבה מחשבה לא פסלה, מכל מקום לא היא לשמה ולא עדיף מסתמא. וכן מדוייק מלשון התוספתא דלא גרסי חרבה לשום בלולה כדגרסינן הכא, אלא מרחשת לשם בלולה.

כ תוס' ד"ה שחיטה, בתוה"ד, אבל תימה קצת אמאי לא פליג בקבלה דמנחות וכו'. כתבו הקרן אורה ובחדושי הגרי"ז, דיש ליישב, דאף דיכול לקבל בימין ולא היא קבלה דעובדה ביד, מכל מקום כשמקבל בשמאל היא קבלה גמורה. כיון דאיכא ב' אופני קבלה, או ביד ובימין או בשמאל ובכלי. הלכך כשמקבל בשמאל ובכלי, לא היא עבודה שאפשר לבטלה, דבשמאל בעי קבלה בכלי. וכעין זה כתב השפת אמת. והגרי"ז הוסיף, דהתוס' דלא כתבו כן סבירא להו דכיון דמכל מקום אפשר לבטלה על ידי שיקריב באופן אחר, חשיב אפשר לבטלה. עוד כתב, דמדברי התוס' מוכח דסברי דכשעושה בכלי בעי קידוש כלי וכן מוכח בדברי רש"י לקמן (י:): ד"ה בא. אבל בתוספתא משמע דלא בעי קידוש כלי, ועיין שם שהאריך.

כא גמ', אמר ליה אבוי מכדי מחשבה דפסל רחמנא הקישא היא וכו'. ביאר בחדושי הגרי"ז, דאבוי הוה סבירא ליה דהא דמכשר רבי שמעון במנחות היינו משום דלא ילפינן מזבחים דאיכא פירכא. ולהכי הקשה דהקישא היא.

כב גמ', מכדי מחשבה דפסל רחמנא וכו'. גם מכאן הוכיח בחדושי מרן רי"ז הלוי (פ"ד ממעשה הקרבנות ה"א), דמחשבת שלא לשמה, היא מחשבת פסול, ולא רק דהחסיר דין לשמה.

כג גמ', מחשבה דלא מינכרא פסל רחמנא וכו'. הקשו הקרן אורה (לקמן ג). והשיטה מקובצת לקמן (ג. אות טו), הא מנחת חוטא לשם מנחת קנאות לא מנכר דתרווייהו חריבות. ותרצו, דההיכר בהא דזו סולת חזו שעורים. אמנם השיטה מקובצת הביא דעת ר' טוביה מוינא, דלרבי שמעון באמת פסולה מנחת חוטא לשם מנחת קנאות.

כד [רש"י ד"ה אבל, בתוה"ד, הך מחשבה דקדשים הוצאת דיבור בפה הוא. לכאורה נראה דכתב כן הכא משום דאתי לבאר אמאי חשיב דניכר שלא במחשבתו על יד מעשיו. דבשלמא אי איירי בדיבורא אתי שפיר דמינכר, אבל אי במחשבה היאך מינכר. (א.ק.)].

כה בא"ד, שם. עיין ברש"י בזבחים (מא:): ד"ה כגון שכתב כן וכן כתבו התוס', בבא מציעא (מג:): ד"ה החושב.

כו בא"ד, שם. הקשה בחדושי הגרי"ז בשם הגר"ח, דאי בעי דיבור, אמאי חשיב בזבחים (כט:): לאו שאין בו מעשה, דמאי שנא ממימר דכיון דבדיבוריה איתעביד מעשה חשיב לאו שיש בו מעשה. וכתב דאחד אמר לגר"ח דיש לחלק, דשאני חלות קדושה דחשיב מעשה, מה שאין כן חלות פסול לא חשיב. ועוד, דהתם הלאו הוא על חלות ההקדש והכא הלאו הוא על המחשבה וממילא איפסיל. ועוד, דהכא אין המחשבה פוסלת, אלא דאם יש מחשבה פסולה, פסלתו התורה.

כז גמ', עולת העוף שמלקה למעלה משום חטאת תרצה וכו'. הקשה השיטה מקובצת (אות ז), דעולת העוף שמלקה לשם חטאת למעלה והבדיל תרצה, דמעשה מוכיחין עליה, דחטאת לא בעיא הבדלה. ועיין שם מה שתירץ. ובמלאכת יו"ט תירץ, דאפשר דרבי שמעון סבר כרבי אלעזר ברבי יוסי



הדרגת היוזמי

מסכת מנחות דף ג - דף ד

ה אדר ב' - ו' אדר ב' התשע"א

שמעון, דכתבו דלרבנן לא דרשינן "זאת תורת".

טז גמ', חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם לשם חטאת עבודת כוכבים כשרה. הקשה הקהלות יעקב (סימן א סק"ב), מהא דאיתא בכריתות (כז:): דאפילו הפריש על חלב שאכל אמש לא מהני לחלב שאכל היום משום דבעינן שיהא קרבנו על שם חטאו. ותירץ, דהתם לא כיפר היינו על מה שחישב, [דאם הופרש לחטאת דאתמול וחייב על של היום לא מכפר על של היום]. והכא דכיפר היינו דכיפר על מה שהופרש [ולא על מה שחישב], ועיין עוד מה שכתבו בתוס' בנזיר (כז:): ד"ה שהרי.

יז רש"י ד"ה עולות בהדיניה ניהו, ואיכא למימר לשם עולת נזיר שחט וכו'. עיין קרן אורה שהוכיח מסוגיא דזבחים (ט:): דלא גרסינן הכי, דהתם לא שייך לבאר כמו שביאר רש"י הכא.

יח תוס' ד"ה לרבי שמעון, משמע דרבנן לא דרשי זאת תורת החטאת אף על גב דבפרק דם חטאת גבי דם חטאת שניתו על הבגד טעון כיבוס דרשי תורה אחת לכל החטאות. תירץ בחדושי הגרי"ז, דהתם דרשינן דלכל החטאות יש דין אחד, ולא דשם אחד להם, ולענין שינוי קדש בעי שיהו שוים בשמם.

יט גמ', בלולה בשמן איקרי בלולה סתמא לא איקרי. עיין שפת אמת שדן אי אליבא דאמת בחישוב לשם בלולה בשמן חשיב שינוי, או דכיון דכתיב בלולה בשמן חזינן ד"בלולה" אינו שם המנחה, אלא דבעי שתהיה בלולה בשמן, ולכך אף שיחשוב לשם בלולה אינה מחשבה. ועיין שם שנקט כהצד הב'. והוכיח כן מהא דבלולה לשם חריבה נמי כשר אף דכתיב בתורה חריבה, והיינו משום דילפינן מבלולה בשמן דאינו שם המנחה, לא פסל אף בלשם חריבה דאין כאן שינוי קודש.

דף ד ע"א

א גמ', חטאת קרייה רחמנא. הקשה השיטה מקובצת (בהשמטות אות ג) הא בזבחים (ח:). בעי למיגרמר חטאת נזיר ומצורע זה מזה ופרכינן, ולא ילפינן מדאיקרו חטאת. אם כן הכא נמי איכא למפרך, דמה לחטאת שכן טעונה כלי וצפון. ותירץ, דחטאת בהמה לא ילפינן מדקרייה חטאת, כיון דכך הוא שמה. אבל במנחה דאין שמה חטאת, מה שנקראת חטאת, על כרחך אתי למילף דדינה כחטאת.

ב גמ', בשלמא מנחת חוטא חטאת קרייה רחמנא. כתב בחדושי הגרי"ז (לעיל ב:), דאינה ילפותא בעלמא, אלא דמנחת חוטא דינה כחטאת לכל מילי, ואית עלה קדושת חטאת. וכן נקט הברכת הזבח בדברי התוס' ד"ה ליגמר. אמנם בקרן אורה מבואר דהוי הקישא. ונלכאורה יש לדייק כן בדברי רש"י ד"ה חטאת, דכתב, מה חטאת פסולה שלא לשמה אף היא פסולה שלא לשמה. וכן מבואר בתוס' לעיל (ב:): ד"ה מנחת. ועיין בתוס' ד"ה חטאת שכתבו, דלמסקנא לא קאי האי טעמא. והיינו דלמסקנא דכתיב אותה שלא לשמה פסולה אבל כל קדשים בין לשמן בין שלא לשמן כשרים, וילפינן מקרא אחרינא לפסול מנחת חוטא. וצריך עיון על דברי הגרי"ז. ואפשר דהגרי"ז לא גרס בדברי הגמ' להלן אלא מנחת קנאות וכו'. ואמנם החק נתן כתב כן דקושיית הגמ' אמנחת קנאות].

ג גמ', מנחת קנאות מותרה נרבה. הקשה בחדושי הגרי"ז (לעיל ב:), אמאי השמיט הרמב"ם (פ"ה מפסולי המוקדשין ה"ח) דין זה גבי מנחת קנאות, וכתבו רק במנחת חוטא. ונלכאורה יש ליישב, דלמסקנא לא קיימא הך גזירה שוה וילפינן מקרא אחרינא. ומה שכתב גבי מנחת חוטא, היינו משום ד"חטאת קרייה רחמנא". ועיין באות הקודמת. (א.ק.א.).

ד גמ', שם. ופירש רש"י ד"ה מותרה, דאזיל לנדבת ציבור לקייץ המזבח. וכן כתב רש"י לקמן (קח:). ד"ה ומותר. אמנם דעת הרמב"ם (פ"ה מפסולי המוקדשין ה"ח) דאזיל למנחת נדבה, דהיינו לנדבת יחיד. והקשה בחדושי

מודה רבי שמעון דאיכא פלוגתא בין מין אחר לחבירו, ואיירי באומר הרי סולת זו למנחה ואינו יודע מה פירש. [ומיושבת נמי קושיית הקרן אורה (הובאה באות הקודמת), דלמסקנא רבי שמעון נמי מודה דנחלקו המנחות. ואכתי צריך עיון מאי קסלקא דעתין. (א.ק.א.).]

ז רש"י ד"ה לא שנא, בתוה"ד, ואי קשיא גבי חטאת העוף לישני ליה הכי דסברי עולת העוף הוא ומיעבר עבר וכו'. כתב בחדושי הגרי"ז, דאפשר דמיעבר עבר לא אמרינן אלא בעושה עבודה השייכת לה אלא דנעשית בשינוי. אבל הזאה בעולת העוף הוי כאילו שפך דמה דלא שייכא בה כלל. **ח תוס' ד"ה אלמא, בתוה"ד,** ושמה התם בבא לצאת ידי שמים. והקשה בחדושי הגרי"ז, דמה יועיל להביא קרבן אחר כיון דיצא ידי נדרו. ועיין שם עוד.

ט גמ', אמר לשם חטאת יחיד מאי איכא למימר. הקשה בחדושי הגרי"ז, מנא לן דאיכא מחשבה כהאי גוונא, דהא ליכא התפסה במחשבה כזו. ונשאר בצריך עיון.

י גמ', פסח ששחטו לשם שלמים וכו'. יש לעיין דנימא דמעשיה מוכיחין דהוי פסח, דקעבר על עשה דהשלמה. (א.ל.) ויש ליישב, דאמרינן מעבר הוא דקעבר. (א.ק.א.).

דף ג ע"ב

יא גמ', כאן בקומץ מנחה לשום מנחה כאן בקומץ מנחה לשום זבח. כתב בחדושי הרשב"א, דנראה דבמנחה לשום מנחה דסבירא ליה לרבי שמעון דכשר, היינו נמי במנחת חוטא וקנאות. וכדפירש רש"י לעיל (ב:): ד"ה רבי שמעון. אמנם כתב, דיש שרצו לפרש דרש"י הכא לא קאמר דאף במנחת חוטא וקנאות כשר לרבי שמעון, כיון דיליף מזאת תורת המנחה, דאיירי בנדבה. ודחה דבריהם דהא רבי שמעון איירי נמי בחריבה לשם בלולה, וחרובה היינו מנחת חוטא. והוסיף, דאף דקרא ד"זאת תורת החטאת" לא מיירי במנחת חוטא, כיון דילפינן דתורה אחת לכל המנחות, הוא הדין נמי מנחת חוטא וקנאות.

יב גמ', בקומץ מנחה לשום זבח. הקשה בחדושי הרשב"א, מה שייך ענין קמיצה אצל זבח. ותירץ, דהיינו בשינוי בעלים. ועיין שם שדן בהא דבעי מחוייב כפרה כמותו, אי מחוייב חטאת חשיב מחוייב כפרה לענין מנחת חוטא.

יג רש"י ד"ה הכי קאמור, מחשבה דמינכרא שהיא שקר פסל רחמנא שלא יאמרו מותר לשנות בקרבנות. הקשה הקרן אורה (ברי"ש דף ד:), הא אשכחן מחשבה דכשרה אף על גב דאיסורא עביד, כמו חטאת חלב לשם חטאת דם, ואפילו הכי כשירה. ועוד, מדוע הוצרך להך גזירה, הא איכא למימר, דמחשבה שהשקר נראה פסולה יותר מהיכא דלא נראה.

יד [בא"ד, שמה יאמרו מותר לשנות בקרבנות. מבואר בדבריו דפסולא דשלא לשמה אינו ממילא, דמחוסר בלשמה ולא נתקיים נדרו. אלא, דאחר דבעי לחשוב לשמה, נתחדש עוד דפסול במחשבת שלא לשמה. וכמו שכתב בחדושי מרן רי"ז הלוי (פ"ד מעשה קרבנות ה"א) (א.ק.א.).]

טו גמ', לרבי שמעון הכי נמי לרבנן הא אמר רבא וכו'. וכן גרס הברכת הזבח, וביאר כונת הגמ', דרבנן סברי כרב אחא בריה דרבא דכולהו לפסולא. וגירסת השיטה מקובצת (אות ח) "לרבי שמעון הכי נמי כי קאמינא לרבנן", ומלתייה דרבא בפני עצמם. וביאר הברכת הזבח, דהא דאמרינן שאין המנחות דומות לזבחים היינו כרבנן, דלרבי שמעון דין מנחות וזבחים אחד הוא. ועיין חק נתן. והצאן קדשים גרס, "לרבי שמעון הכי נמי דאמר רבא וכו'". וסוגיא דהכא דמכשרינן לרבי שמעון סברה כרבא דחטאת חלב לשם חטאת דם כשרה. [ואף לרב אחא ילפינן "זאת תורת", וסבירא ליה דמכל מקום איכא מיעוטא ד"אותה"]. וכתב, דכן מוכח מדברי התוס' ד"ה לרבי



רב להאי דינא גבי שתי הלחם דאינהו נמי באו להתיר ולא התירו. ותיריך **בחדושי הגרי"ז** (שם), דיש לחלק, דעומר עיקר הקרבתו להתיר את החדש, מה שאין כן שתי הלחם דהקרבתם לחובת היום, וממילא מתירים.

יב גמ', שם. כתב **היונת אלם** (סימן לד אות לו), ששאל **לגרי"ז**, אי טעמא דרב משום דבמנחת העומר נמי איכא פסול דלא לשמה, או דכל דין מנחת העומר הוא להתיר וכיון דלא התירה אין לה על מה להיקרב. ונפקא מינה אי חשיב פסולו בגופו. (**ובמנחת אברהם** כתב עוד נפקא מינה, ליוסי בן חוני **בזבחים** דף ב.). דהנשחטין לשם פסח ולשם חטאת פסולין, נימא נמי דהנקמצין לשם מנחת העומר פסולין או לא). וכתב, דמהא דמקשינן עליה (לקמן עמוד ב') דליתני במתניתין בהדי פסולין שלא לשמה משמע דדמי להו. וביאר **במנחת אברהם**, דכל המנחות שנקמצו שלא לשמן איכא בהו הכשר דנדבה יהא, **כרלעיל** (ב.). ובמנחת עומר ליכא האי הכשר וממילא פסיל מחשבת שלא לשמה. ועיין **לקמן** (עמוד ב') אות טו.

יג גמ', שם. כתב **הקרן אורה לקמן** (עמוד ב), דלרב דמנחת העומר שנקמצה שלא לשמה פסולה פסיל אף במחשבת חולין, כיון דלא הכשירה.

יד גמ', שם. כתב **החזון איש** (סימן כא סק"א), דאפשר דמהאי טעמא פסיל נמי לרב מנחת קנאות שלא לשמה, הואיל ובאה לברר עון ולא בררה. ועיין לקמן (עמוד ב') אות טז.

דף ד ע"ב

טו גמ', הואיל ובאו להכשיר ולא הכשירו. הקשה **הקרן אורה**, אמאי לא ילפינן שאר אשמות דליפסלו, מחטאת ואשם נזיר, דהא **בזבחים** (י:) אמרינן דהא דלא ילפינן אשם מפסח וחטאת, שכן יש בהן צד כרת, ובאשם נזיר ליכא למימר הכי. ותיריך, דכיון דהוא סברא בעלמא דבאו להכשיר ולא הכשירו ליכא למילף מיניה. ונעיינן לעיל עמוד א' אות יב ולכאורה נראה דסבר כצד הראשון שחקר **היונת אלם**, ואם כן לפי מה שהסיק שם כצד השני נשארה קושיית הקרן אורה אדוכתא, וצריך עיון ונעיינן באות הבאה. **טז גמ', כי קתני באה יחיד וכו'.** הקשה **החזון איש** (סימן כא סק"א), אמאי לא משני כי קתני פסול דשלא לשמה דאתי מכח מחשבת שלא לשמה, ולא פסול דנפק משום דלא עלו. ותיריך, דלרב אפשר דטעמא דמנחת סוטה נמי הוי משום דאתי לברר ולא בררה. ועיין לעיל אות יד וטו. ונלכאורה נראה דנקט דפסולא ד"הואיל ובאה להכשיר ולא הכשירה", לא הוי כפסול שלא לשמה דפסח וחטאת, וכצד ב' **דהיונת אלם לעיל** (אות יב).

יז גמ', הני נמי באו לכפר ולא כיפרו. הקשה **בחדושי הרשב"א**, אם כן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן ליפסלו, כיון דלא כפרו על מה שבאו, כדאיתא **בזבחים** (ו.). ותיריך, דשמא לא פריך אלא מאשם דבא לכפר כפרה גמורה. ועוד, דהא גופא מקמשי, דכיון דפשיטא דאפילו הכי כשרין אף דלא כפרו על מה שבאו, נימא נמי במכשירין דאף שלא הכשירו יהו כשרין.

יח גמ', מצינו שחילק הכתוב בין מכשירין למכפרין מכפרין אתו לאחר מיתה מכשירין לא אתו לאחר מיתה דנתן וכו'. והקשה **הקרן אורה**, אטו הא דהאשה שהביאה עולתה ומתה לא יביאו יורשין חטאתה הוא משום דהוי מכשיר, הא מהלכתא גמרי לה, דחטאת שמתו בעליה דלמיתה אולא. ותיריך **בחדושי הגרי"ז**, דכונת רבי ירמיה, דלא מצינו מכשירין דאתו לאחר מיתה ולהכי ליכא למילף דיוכשורו שלא לשמה, וכעין קושיית ריש לקיש **בזבחים** (ה.). דאם אינן מרצין למה הן באין, והתם משנינן דמצינו דבאין לאחר מיתה אף דאינן מרצין, ומשום הכי ילפינן דבאין אף כשאינן מרצין, מה שאין כן במכשירין דלא מצינו שבאין לאחר מיתה ליכא ילפותא דכשרין כשלא הכשירו. ועיין **בשיטה מקובצת** (אות כח) בשם הר"ר **יחיאל בר יוסף**, דלא אמרינן להלכתא דחמש חטאות המתות אלא בבהמה ולא בעופות. ולא קשיא מידי.

מרן רי"ז הלוי (שם), הא מה דאולי לנדבה ילפינן מחטאת, ואם כן אמאי לא ילכו לנדבת ציבור. וכתב, דהרמב"ם סבר דאמוראי **דלקמן** (קח.) פליגי, וסבירא להו דלא אזיל לקיץ המזבח. והקשה, אם כן אמאי ילכו לנדבה ולא אמרינן דירקבו, כמו שכתב הרמב"ם (שם) לענין מותר עשירית האיפה. וביאר, דאיכא תרי דיני במותרות. א. דאזיל לנדבה, וילפינן לה מהלכה למשה מסיני. ב. דאותה נדבה היינו נדבת ציבור. והא ילפינן ממדרש יהודיע. וסבירא ליה להרמב"ם דמנחת חוטא חשיבא חטאת לענין דינא דאזלא לנדבה, אבל לא להא דאזלא לנדבת **ציבור**. ועיין באות הבאה.

ה) רש"י ד"ה מה, בתוה"ד, זו מדרש דרש יהודיע וכו' דבר הבא ממותר חטאת וממותר אשם הבשר לה' והעורות לכהנים. הקשה **בחדושי הגרי"ז**, הא היא הלכה למשה מסיני. והביא, **דבתקלין חרתין** על מסכת **שקלים** (פ"ו ד"ד) כתב בשם **הגר"א**, דמדרש יהודיע הכהן היה רק לענין דינא דהעורות לכהנים, אבל ברש"י לא משמע כן. וכתב **הגרי"ז**, דמהלכה לא נאמר אלא דאזיל לנדבה ומדרש יהודיע אתי לאוסופי דאותה נדבה היינו נדבת ציבור. ועיין באות הקודמת.

ו) בא"ד, הבשר לשם ועורות לכהנים. **בחדושי הגרי"ז בניזר** (כד.) נסתפק, אי הא דהבשר לשם ועורות לכהנים היינו שהוא דין המותרות שהעור יהיה לכהנים, או דהווי סימנא בעלמא דבעי להביא עולה שכן דינה. ונפקא מינה לענין עולת העוף דאין עורה לכהנים. והביא לדברי **התוס' בשבועות** (יב:) **ד"ה הא,** שהקשו אהא דאיתא התם דאין מקיצין את המזבח בעוף שאין עוף בציבור, דתיפוק ליה דלא מתקיים מדרשו של יהודיע דהבשר לשם והעורות לכהנים. ומבואר דסברי כצד הראשון. ועיין שם.

ז) רש"י ד"ה שניתק, בתוה"ד, שמסרוהו לרועה. ונהיינו אחר שנפסק דינו בבית דין. וכן פירש **רש"י בזבחים** (קטו:) **ד"ה כדרב.** אמנם **ברש"י שם** (ה:) **ד"ה שניתק,** וכן **לקמן** (קיב.) **ד"ה כדרב,** משמע, דלא בעי שיתנהו לרועה, אלא בפסק הבית דין סגי להחשב ניתוק.

ח) נתוס' ד"ה ליגמר, אף על גב דשמיעת קול גופה ילפא במה הצד וכו'. לכאורה סתרו דבריהם למה שכתבו **בר"ה חטאת**, דלמאי דסבירא לן השתא דחטאת קרייה רחמנא, לא בעי לבמה הצד, דשמיעת קול נמי חטאת קרייה רחמנא ולא בעי לבמה הצד. (א.י.ג.). אמנם לפי מה שכתב **השיטה מקובצת** (הובאו באות א) דמהא "דחטאת קרייה רחמנא" דהתם ליכא לאוכוחי, ודוקא מהא דקרייה רחמנא **למנחה** חטאת, איכא לאוכוחי, עיין שם. ומהאי טעמא אף חטאת דשמיעת קול לא ידעינן אלא בבמה הצד. (א.ק.ל.).

ט) גמ', אי הכי אשם נמי וכו' דגמר עון עון מחטאת. העיר **השפת אמת**, הא גזירה שוה בעי ללמוד מרבו, ואם כן מאי מקשי דנילף עון עון הא לא קבלו למילף אשם, ואי סגי לקבל בחד משניהם, מנא לן דקבלו לדרוש "עון" דחטאת, דלמא קבלו לדרוש "עון" דמנחה וילפינן לה מחטאת. וכתב, דאפשר דסגי לקבל דדרשינן **תיבה זו**.

י) גמ', אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין. פירש **רש"י בר"ה אשם נאמר, בתוה"ד,** דהא בהקטרה כתיב **והקטרה לאו עיקר הוא,** וליכא למיפק הוא אשם ולא שנקטרו אימוריו שלא לשמו, דהא הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר וכו'. **והשפת אמת** הקשה, דלכאורה גבי אשם נמי איכא נפקא מינה בגוונא דחישב שלא לשמה **בהולכת אימורין** דאי פסול, אסור להקטירם ומותר לאכול הבשר דהוי כנאבדו ונטמאו, ואי כשר שלא לשמה, מותר להקטירם ואסור לאכול הבשר עד שיקטירם. וביאר דאי ילפינן מלשון "אשם הוא" היינו על עיקר האשם דאי שינה לאו קרבן הוא, אבל לא לענין דין פרטי לענין הקטרה דלא מעכבא. ונלכאורה יש לומר שהדברים מרומזים בדברי רש"י.

יא) גמ', אמר רב מנחת העומר שקמצה שלא לשמה פסולה הואיל ובאת להתיר ולא התירה. עיין **תוס' לקמן** (מח:) **ד"ה כבש** דהקשו, אמאי לא אמר



הדרגת היוזמי

מסכת מנחות דף ד - דף ה

ו אדר ב' - ז' אדר ב' התשע"א

כו) רש"י ד"ה לא נהנין, מדרבנן מפני דמי עולה שבהן. הקשה השיטה מקובצת (אות יח), דהא מדאורייתא לא נהנין אף בשלמים כדאיתא בראש השנה (כח). בשופר של שלמים לא יתקע, ועיין שם עוד. ובחדושי הגרי"ז תירץ, דכונת רש"י לאיסור הנאה דמעילה דשאני משאר איסורי הנאה, דנפקא מינה לענין להאכיל את חבריו דמשום מעילה איכא איסורא, אף דמשום איסור הנאה ליכא איסורא. ועיין עוד בגליון מהרש"א בשם השער המלך (פ"ג מחמץ עלה ס עמוד ג).

כו) גמ', מת והיו לו מעות סתומין יפלו לנדבה. פירש רש"י ד"ה יפלו, דהלכה היא בנזיר. דהיינו, כדאיתא בנזיר (כה). דאף דדמי חטאת מעורבין בהן יפלו לנדבה. ובשיטה מקובצת (אות יב) ביאר, דהיינו משום דראוי ליקח בכל מעה ומעה שלמים, ושלמים ממון בעלים. וכן פירש רש"י בנזיר (כד): ד"ה לא נהנין. וכתב בחדושי הגרי"ז (שם) דמבואר בדעתו, דאף דאינו יכול להביא בדמי כולן שלמים, כיון דיכול להביא מכל מקצת ומקצת שלמים, פקע מעילה מכולהו. וכתב, דבתוס' (שם) נראה, דדוקא בגוונא דיכול לעשות כולן שלמים ליכא מעילה. וחקר בדעת רש"י (והשיטה מקובצת) דסגי בהא דיכול לקחת בכל מקצת ומקצת שלמים, אי היינו משום דאכתי לא נסתיים שם קדשי קדשים בכל המעות. או דאף דבהקדש העולה לא מיחסר מידי, במעילה בעינן "קדשי ה'", וכיון דיכול להביא במעות שלמים לא חשיבי המעות קדשי ה'. ועיין שם.

דף ה ע"א

א) גמ', או שלא ניתן מדמו על גבי בהונות. חקר בחדושי הגרי"ז, אי היינו משום דלא יצא ידי אשמו, או דאף דיצא בעי לאתויי עוד אשם לקיום דין מתן בהונות. ונפקא מינה למאן דאמר דאשם קובע להביא את החטאת ממין אשמו. דאי חשיב שלא יצא כלל, לא חשיב אשם. ואי יצא, ומכל מקום בעי לאתויי עוד אשם למתן כהונה, חשיב אשמו הראשון לקבוע דין החטאת. והוכיח מהא דאיתא ביומא (סא): דרב חסדא סבר לענין אשם מצורע שנספך דמו קודם מתן בהונות, (לגירסת תוס' שם (ד"ה אשם), דאינו יכול להביא אחר למתן בהונות לבד, משום ד"אותו" כתיב. ומוכח דעולה לו לחובת מצורע, אלא שאין יכול להביא אחר למתן בהונות, דאם אינו עולה לו בודאי דלא גרע משלא לשמו דיכול להביא אחר. והעיר, דאם כן לשון הברייתא צריך עיון קצת, דאמאי קתני "וטעון נסכים", דאי עולה נמי לחובת אשם מצורע, מה החידוש דטעון נסכים, וכתב דאולי קתני לה משום דלא לשמו.

ב) גמ', שם. נסתפק השפת אמת, אי לרב דאמר דבאה להכשיר ולא הכשירה פסולה, פסול נמי ליתן מדמו על גבי הבהונות, או דכיון דבשעת זריקת הדם היה ראוי למתן בהונות, כשר.

ג) גמ', ורבי שמעון בן לקיש אמר מנחת העומר שקמצה שלא לשמה כשרה ושיריה אין נאכלין עד שיביא מנחת עומר אחרת ותתירנה. הקשה השפת אמת, איך מהניא הקטרה לקומץ ראשון, הא אסור להקטירו קודם העומר דאסור לגבוה. ותירץ, דנהי דאינו מועיל להתיר, מכל מקום שם מנחת העומר עליה, ומנחת העומר לא נאסרה להקריב לפני היתר החדש. וכן תירץ בחדושי הגרי"ז. ועיין בקהלות יעקב (סימן ב) שהאריך לדון אי מה שנאסר להקטיר את הקומץ לפני העומר, הוא דין בפני עצמו, או משום ממשקה ישראל.

ד) גמ', שם. עיין באות הקודמת, דברי השפת אמת והגרי"ז. ובקהלות יעקב (סימן ב) הקשה מדברי התוס' לקמן (מט): ד"ה תלמוד לומר, שהקשו לגבי עולת תמיד ששחטה שלא לשמה שכשרה, דתיפסל משום ששחטה קודם תמיד של שחר, ולדבריהם אמאי לא משני דמכל מקום שם עולת תמיד עלה, ואם כן אינה נפסלת קודם התמיד. ונשאר בצריך עיון.

ה) גמ' שם. לכאורה צריך עיון, דכיון דהמנחה הראשונה שהביא כשרה

יט) גמ', מכשירין לית בהו דאתו לאחר מיתה. והקשו החזון איש (קמא סימן כז סק"ג) ובחדושי הגרי"ז לעיל (עמוד א), מהא דתנן בכריתות (ח). האשה שיש עליה ה' לידות מביאה קרבן אחד ואוכלת הקדשים והשאר עליה חובה, אם כן חזינן דאיכא מכשירין דכשרים אף דלא הכשירו. ותירץ החזון איש, דכיון דילפינן להאי דינא מקרא, לא מיקרי הכשר קבוע. והוסיף, דלפי זה הא דמיייתנן ממתניתין דהאשה שהביאה עולתה, לא מיייתנן אלא דהוכיח דמכפרין אתו לאחר מיתה, ולא דמכשירין לא אתו לאחר מיתה. ובחדושי הגרי"ז (לעיל שם) תירץ, דאף דשריא לאכול בקדשים, חסרה את הכשר הקרבן. ועיין עוד בקונטרס חדושי מרן רי"ז הלוי על מסכת יומא (סא.), ובזכר יצחק (סימן ל).

כ) גמ', שם. משמעות דברי הגמ', דמכשירין כיון דלא מצינו דבאין לאחר מיתה, חזינן דכל מאי דאתו היינו להכשיר, וכיון דלא מכשירין לא יעלו, מה שאין כן מכפרין דאתו לאחר מיתה, חזינן דחשיב קרבן אף כשלא כיפר. אמנם בחדושי הגרי"ז לעיל (עמוד א) הקשה, דארבה, קרבן דמכפר דהפרשתו והקרבתו על חטא נקבע כפרתו בשמו, אבל מכשיר לא איקבע הכשרו בשמו, אלא ההכשר אתי ממילא בהקרבת הקרבן שצותה התורה. וביאר דכונת הגמ' למילף דאיכא שלא לשמה לאחר מיתה, ודוקא גבי מכפר שאיכא לאחר מיתה איכא למילף מה שאין כן ממכשיר דליכא לאחר מיתה. ועיין לעיל אות יח.

כא) גמ', האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה. עיין בתוס' ד"ה האשה. והרמב"ן והריטב"א בקידושין (יג): כתבו, דאם לא הביאה חטאתה, לא יביאו יורשין עולתה משום דבעי שהחטאת תקדם לעולה וכיון דאין חטאת לאחר מיתה, לא מצו לאתויי עולה בלא חטאת. והרשב"א הוסיף, דחייב עולה איקבע בהקרבת החטאת. והא דקתני סיפא הביאה עולתה וכו' דשמע דמציא לאתויי עולה קודם חטאת, היינו דבריעבד לא פסל, ועיין בדבריהם שהאריכו. ובמנחת חינוך (מצוה קסח אות ז) ביאר, דכיון שמתה ואינה ראויה לחטאת עולתה פסולה. ולא דמי להביאה עולתה ומתה דהעולה כשרה, כיון שבשעת הקרבתה היתה ראויה לאתויי נמי חטאת.

כב) גמ', הביאה עולתה ומתה. עיין תוס' ד"ה האשה. ועיין באות הקודמת. והרמב"ן והריטב"א (בקידושין שם) כתבו, דהביאה עולתה היינו הפרישה עולתה, אבל להקריב לא מציא קודם חטאתה. עוד כתב הרמב"ן בשם הראב"ד, דברי שא נמי הביאה לאו דוקא, אלא הפרישה, וכיון דהפרישה חטאתה מציא לאתויי עולה. אבל בריטב"א נראה, דברי שא הביאה דוקא, דבהפרשה לא מהני ואכתי חשיב דהעולה קודמת לחטאת.

כג) גמ', שם. עיין באות הקודמת. שהובאו דברי הרמב"ן בשם הראב"ד. וכן כתב המשנה למלך (פ"ה מפסולי המוקדשין הי"א) בשם הקרבן אהרן. ותמה, איך מועילה ההפרשה לכך. וכתב האבי עזרי (פי"ד ממעשה הקרבנות ה"ה) דהפרשה היינו שהביאה לעזרה וכדתנן האשה שהביאה חטאתה. ובהבאה לעזרה נפטרת משיעבוד נכסים, ואף דבעיא כפרה בהקרבה, נקבע חיוב עולה בזה. ועיין שם.

כד) רש"י ד"ה לא יביאו, בתוה"ד, ומדחטאתה להכשיר עולתה לכפר. עיין בשיטה מקובצת (אות ט) שביאר באופן אחר, דתרויהו מכפרין דכיון דהעולה אתיא בהדי חטאת כחטאת דמיא. ואולי יש לבאר הדברים על פי מה שכתב האור שמח (פ"ז ממעשר שני ה"ג) דעולת העוף דאתי בהדי חטאת העוף דיולדת הויא כאימורין דחטאת, ועיין שם שהביא כן מדברי האבן עזריא (ויקרא ה, ז) אם כן שפיר חשיב מכפר. (י.מ.א.).

כה) רש"י ד"ה לא יביאו, דזו אחת מחמש חטאות המתות. עיין בשיטה מקובצת (אות כח) דהביא דעת הר"ר יחיאל בר יוסף דפליג וסבירא ליה דבעופות לא אמרינן חטאות מתות.



ותרצו, דקדושת כלי חמירא. ועיין שם. (יד) [גמ', ואי אמרת אין מחוסר זמן לבו ביום אמאי יחזור ויתן. לכאורה היה מקום לדון, דכיון דפסולא משום דבעי על מקום דם האשם, כדכתב רש"י ד"ה מתן, גרע ממחוסר זמן, דאין זה מקומו. וצריך לומר, דכיון דאין מחוסר זמן לבו ביום, חשיב מקום דם האשם. (א.ק.)).

(טו) תוס' ד"ה שחיטה לאו עבודה (הראשון), בתוה"ד, והרב רבי יצחק מאורלייני"ש מפרש לאו עבודה היא לפי ששנה בחולין ובקדשים ואם כן לאו מטעם עבודה צוה המקום שחיטה. הקשה השפת אמת הא מתעסק פסול בקדשים אף דבשחיטת חולין כשר, וחוינן דשחיטת קדשים לא הויא כשחיטת חולין. והבית הלוי (חלק ב סימן כז) הוסיף להקשות, הא לדעת רבי עקיבא בחולין (יז). במדבר הותר בשר נחירה, ואפילו הכי בקרבנות בעו שחיטה. ותיירך, דאין כונת התוס' דשחיטה אינה מדיני הקרבן, אלא לאו עבודה היא ורק מצוה כעין קצירת העומר.

דף ה ע"ב

(טז) תוס' ד"ה האיר, בתוה"ד, עשה מיהא איכא. במנחת אברהם הביא דבשו"ת שאגת אריה החדשות (סימן ו), הקשה אהא דהקשו בירושלמי (הובא בתוס' בקידושין לח. ד"ה אקרובו), אמאי לא אכלו מצה דחדש בביתאן לארץ דלית עשה ולידחי לא תעשה, הא לדברי התוס' איכא לא תעשה ועשה. ומשום הכי פליג השאגת אריה אתוס' וכתב, ד"עד הביאכם" לא הוי עשה אלא לאו, כיון דבקרא כתיב "לא תאכלו עד הביאכם", וביאר, דרבי יוחנן וריש לקיש סברי דבהאיר המזרח איקלש איסוריה וליכא מלקות, ואותו איסור ניתר על ידי העומר.

(יז) בא"ד, שם. והשפת אמת כתב, דיש לומר דכיון האיר המזרח התיר אף דהקריב העומר שלא לשמו, כיון דכשר הרי הקריבו לשמים מן החדש, דנתקיים בזה העשה ד"עד הביאכם את קרבן אלוקים", דבשלמא אי עומר מתיר בעינן קרבן בשם "עומר", וכיון דהקריב שלא לשמו לא נקרא עומר, וצריכין להקריב עומר אחר, אבל אי האיר המזרח מתיר מותר לגמרי דנתקיים העשה.

(יח) בא"ד, לפיכך נראה דאינו אלא למצוה מן המוכרח. ביאר בחדושי מרן רי"ז הלוי (הלכות נזירות עמ' 50), דכיון דהחפצא כבר מותר בהאיר המזרח וליכא אלא עשה להמתין עד הקרבת העומר, לא חשיב אינו מותר לישראל, דמצד עצמו ראוי הוא.

(יט) גמ', והא דריש לקיש לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר. כתב השפת אמת, דלפי דבריו שהבאו לעיל (אות טז) נראה לומר, דלמסקנא דריש לקיש "מכללא איתמר", מה שנאמר לעיל בשם ריש לקיש דשייריה אינם נאכלים אינם מדברי ריש לקיש, אלא דהגמ' הוסיפה זאת לפי הסלקא דעתא, אבל למסקנא דהכא אין הכי נמי דמותר לאכול מיד השירים, כיון דהאיר המזרח מתיר, ומצוה ליכא כמו שביאר. ועיין בדבריו.

(כ) הקשה בחדושי הגרע"א, ממה נפשך, אי סבירא ליה לריש לקיש דאין מחוסר זמן לבו ביום, ליכא ראייה מהתם דהתם נמי הוי משום מחוסר זמן. ואי הווי מחוסר זמן ממילא מוכרח כן מכללא. ועיין באות הקודמת.

(כא) גמ', ובדבר הראוי לעבודה לאפוקי מנחת העומר. כתב הקרן אורה, דאפשר דלענין שלא לשמה הוא דחשיב אינו ראוי כיון דאינו ראוי אלא לשמו, אבל במחשבת פיגול או חוץ למקומו כיון דנעשה לשמו חשיב שפיר ראוי לעבודה.

(כב) גמ', לאפוקי כהן בעל מום. עיין תוס' ד"ה במי, דהקשו דבלאו הכי פסיל משום דהוי בעל מום. ותיירך השיטה מקובצת (בהשמטות אות ז), דאי משום בעל מום הוה אמינא דיחזור הכשר ויקבל. עוד תירך, דסלקא דעתך דאף דפסול משום בעל מום ליקבע כפיגול ולחייב כרת. והקשה המנחת אברהם,

דהיינו דלא בעינן שתתיר כדי להכשירה, וכדאיתא לקמן (עמוד ב') דהביאודה אף בשביעית, אם כן מה שייך להביא מנחה אחרת כדי להתיר באכילה. ואולי יש לומר, דאף דבאמת יש דין הבאה גם מחובת היום, מכל מקום ראוייה להביא גם להתיר (א.ק.).

(ו) גמ', מקרב היכי קרבה ממשקה ישראל וכו'. הקשה השיטה מקובצת (אות יג בהשמטות), דאם כן אמאי בעי רב לעיל (ד.) לטעמא דהואיל ובאת להתיר ולא התירה, תיפוק ליה דכיון דאינה נאכלת אינה ממשקה ישראל. ותיירך, דאי לאו טעמא דהואיל וכו', הוה אמינא דהיא עצמה נאכלת ומתרת שייריה דשלא לשמה חשיב כלשמה, וחשיבא ממשקה ישראל, מידי דהוה אכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן. ולריש לקיש הוא דמקשינן כיון דאמר דשייריה אין נאכלין. וביאר בחדושי הגרי"ז, דמנחת העומר לא בעיא היתר על עצמה. והביא, דכעין זה כתבו בתוס' לקמן (פד.) ד"ה שומרי, דגבי מנחת העומר לא בעי משקה ישראל. והקשה, דבתוס' לקמן (ל.) ד"ה שכן משמע, דמנחת העומר מתירה עצמה ומבואר דבעיא היתר. וצריך עיון. ועיין עוד בשפת אמת והקרן אורה.

(ז) גמ', ממשקה ישראל מן המותר לישראל. הקשה הקובץ שיעורים בפסחים (אות קצו), אמאי לא פסלינן מהאי טעמא קרבנות ביום הכיפורים. ותיירך, דאין פסול ממשקה ישראל אלא כשהאיסור מחמת המאכל, ולא ביום הכיפורים דהמאכל מצד עצמו ראוי, ויומא הוא דקא גרים. ועוד, דאף האכילה אינה אסורה מחמת עצמה, אלא דעל ידי האכילה מבטל מצות עינוי. ועיין שם.

(ח) גמ', שם. עיין מקדש דוד (סימן לג סק"ג) שכתב דפסול "ממשקה ישראל" הוא משום "הקריבהו לפחתך". ולפי זה ביאר מדוע לא כתב הרמב"ם פסול זה ד"ממשקה ישראל". ואף דאיכא גוונא ד"הקריבהו לפחתך" אינו פסול דייעבד, מכל מקום מצינו גווי דפוסל כגון בעלי מום בעופות, עיין רש"י בזבחים (סח:): ד"ה שנסמית. עיין לקמן אות ט.

(ט) גמ', שם. עיין במקדש דוד (הובא באות הקודמת) שדן אי בפסולי דרבנן נמי פסול משום ממשקה ישראל.

(י) גמ', אין מחוסר זמן לבו ביום. הקשה הקהלות יעקב (סימן ג סק"א), מה בכך דלא חשיב מחוסר זמן, הא מכל מקום עכשיו פסול דלאכילת הדיוט ודאי לא אמרינן דאין מחוסר זמן לבו ביום. ותיירך, דהא דבעי "ממשקה ישראל" אינו משום דלא הווי אלא סימנא, דמה שאסור להדיוט מוכח דחשיב איסור, ואף לגבוה אסור, אלא דמטעם שאסור להדיוט נפסל לגבוה, דחשיב הבאה גרועה. והלכך כיון דראוי להיות ניתר בו ביום לא חשיב הבאה גרועה, וכן ביאר הגרי"מ פינשטיין. ועיין בחדושי הרשב"א. ועיין לעיל אות ז.

(יא) גמ', במנחות נמי משכחת לה דהותרו מכלל איסורן בקודש. פירש רש"י ד"ה ואם, דקרבה לגבוה מה שאסור להדיוט. נולכאורה צריך עיון, אמאי לא מקשינן מכל מנחת העומר דשרי להקריב מה שאסור להדיוט. (א.ק.). עיין לעיל אות ה. ובשיטה מקובצת (אות ו) הביא בשם הרגמ"ה, דהא דהותר מכלל איסורו היינו לאכול שייריה של ראשונה אחר הקרבת השניה אף דנאסרו בתחילה.

(יב) גמ', במנחות נמי משכחת לה דהותרו מכלל איסורן בקודש. העיר השפת אמת, דלא דמי למליקה דהותרה בין להדיוט בין לגבוה, מה שאין כן בעומר דהותר לגבוה ולא להדיוט.

(יג) תוס' ד"ה שהמנחות, ואם תאמר אדרבה זו היא קולא לגבי עופות דבעו מליקה בעצמו של כהן. הקשה הצאן קדשים, הא בזבחים (סה.) מבואר איפכא דהא דבעי כלי חמיר. וכתב החק נתן, דנראה דטעות סופר נפלה בדברי התוס' וגרסינן "דבעו הזאה בעצמו של כהן", דמנחה קילא משום דסגי בנתינה על ידי כלי כדכתב הרמב"ם (פי"ג ממעשה הקרבנות הי"ב).



הדרגת היוזמי

מסכת מנחות דף ה - דף ו

ז אדר ב' - ח' אדר ב' התשע"א

דהיינו שמצות טלית זו אי אפשר לקיים בטלית אחרת. והרשב"א ביבמות (ד:), תירץ, דלא חשיב אפשר לקיים אף בבגד של צמר, כיון דאף דיכול על ידי שיטול חוטיין מגוף הבגד, לא חשיב אפשר, כיון דאין זה בא אלא על ידי הפסד טליתו. וכתב הקובץ הערות (שם סק"ז), דלפי זה, מי שאין לו חוטיין, פטור ממצות ציצית ואינו מצווה ליתול חוטיין מהבגד. והקשה, אמאי לא נימא דמחויב, כיון דהוי פחות מחומש. וצריך עיון.

(ב) בא"ד, וא"ת לימא גיד הנשה במחובר יוכיח שאין מצותו בכך ושרי לגבוה. ותירץ הקרן אורה, דנהי דאין מצותה בכך כחלב ודם דכך הוא עיקר מצותו. מכל מקום חשיב מצותה בכך לגבי טריפה, כיון דכך הוא דינה להקטיר כולה, ולא בעי להפריד את גיד הנשה, ודמי לעומר בשביעית דחשיב מצותה בכך. אף דאינו עיקר הדין, אלא איכא גוונא דבעי לעשות כך. (ג) גמ', מה ליוצא שאינו קדוש בבכורה. פירש רש"י ד"ה מה, דפטור רחם כתיב. והקשה בחדושי הגרי"ז, הא פטור בכורה אינו משום דלא הוי כילוד אלא דחסר דין פטר רחם. ועיין שם שכתב נפקא מינה בזה. וצריך עיון.

(ד) גמ', טרפה שהותרה מכללה מאי היא אילימא מליקה דעולת העוף וכו'. הקשה בחדושי הגרי"ז, אמאי אמרינן ביבמות (לב:), דזר שאכל מליקה חייב משום זרות ומשום נבילה, הא לפי דברים אלו היה צריך ללקות נמי משום טריפה. והביא פלוגתא דאמוראי בירושלמי דנזיר (פ"ו ה"א) אי טריפה ונעשית נבילה חייב ב' או א'. ועיין שם שביאר במאי פליגי. ועיין נמי בערוך לנר יבמות (לג:).

(ה) גמ', בעל מום נמי בעופות אישתרויי אישתרי. עיין בזבחים (קכ:), אות כב, שהבאנו מה שחקרו אי מחוסר אבר הוא פסול בפני עצמו, או דמום גדול פסיל נמי בעופות. ולכאורה הא דאמרו דאישתרויי אישתרי בעל מום בעוף תלוי בצדדים אלו.

(ו) גמ', וטרפה מהכא נפקא מהתם נפקא ממשקה ישראל וכו'. הקשה בחדושי הגרי"ז, דמהתם לא ילפינן פסול טרפה, ותירץ, דממשקה ישראל ילפי למיסר טריפה, אבל אין הפסול מטעם דין ממשקה ישראל, אלא משום טריפה.

(ז) גמ', שם. כתב בחדושי הגרי"ז, דאיכא תרי גווני טריפה. דלענין רוצח תלוי במה שיאמרו הרופאים שאינו יכול להתרפא, וכדאיתא ברמב"ם (פ"ב מרוצח ה"ח), ולענין שחיטה, י"ח טרפות שקבעה התורה הם הקובעין מצבו ולא מהני מה שיאמרו הרופאים שיכול להרפא כגון על ידי סם. וכדכתב הרמב"ם (פ"י משחיטה הי"ב, וי"ג), והיינו דלענין איסור אכילה אינו תלוי במציאות, אלא הוא הלכה למשה מסיני. וכעין זה כתב הרשב"א בתורת הבית לענין "יתר כנטול", דאינו כנטול ממש, אלא שהוא מהלכה למשה מסיני. אמנם לענין פסול טריפה למזבח, יש להסתפק אי תלוי במציאות או ב"ח טריפות דאיסור אכילה. וכתב, דמדברי הרמב"ם (פ"ב מאיסורי מזבח ה"י) שכתב, משנולדה בה אחת מן הטרפות האוסרות אותה באכילה, מוכח דתלוי בהנך י"ח טרפות.

(ח) גמ', שם. עיין בחדושי הגרי"ז שכתב, דאיכא נפקא מינה בהא דילפינן ממשקה ישראל לפסול ולא סגי בהא דמן הבקר בולד טריפה. דבחולין (נח:), אף למאן דאסר היינו משום דהוי יוצא מן הטמא. אבל בקדשים ליכא להאי פסולא, והא דפסיל הוא משום דילפינן ממשקה ישראל דכל שאסור להדיוט אסור לגבוה. ונעיינן באות הקודמת דברי הגרי"ז, דבקרבת תלוי הטרפה בשם טריפה לענין איסור אכילה. ואפשר דהיינו משום דילפינן ממשקה ישראל, דאי הוה ילפינן ממן הבקר לא הוה ידעינן לה.

(ט) רש"י ד"ה ערל, כהן ערל שמתו אחיו מחמת מילה. והתוס' בזבחים (כב:), ד"ה ערל כתבו בשם רבינו תם, דערל היינו שאינו רוצה למול מחמת צער המילה. וביאר הריטב"א ביבמות (ע:), דהויא כערלות שלא בזמנה, כיון דאינו מצווה למול. ועיין בתוס' ביבמות (שם) ד"ה הערל שביארו דעת רש"י דלא דמי למילה שלא בזמנה כיון שהגיע הזמן ואחרים ככהאי גוונא מצווים

הא בעי קרבו כל מתיריו דכהרצאת כשר כך הרצאת פסול כדאמרינן בזבחים (כח:). ותירץ, על פי הא שכתב האחיזעור (ח"ג סימן סז), דאף דלא חייל כרת בלא קרבו כל מתיריו, מכל מקום חייל פסול פיגול, ואיכא נפקא מינה לענין דאיכא לאו בפני עצמו, וכן לענין שריפה אי בעי דוקא ביום, עיין שם.

(כג) גמ', לאפקוי מנחת העומר. פירש רש"י ד"ה וברבר, דהיינו משום דמנחת העומר של שעורין. כתב האור שמח (פ"ד מפסולי המוקדשין ה"ג), דלפי זה, למאן דאמר מפגלין בחצי מתיר, מהני לפגל בלבונה, דבלבונה לא הוי רבותא, דהא ישנו בכל המנחות.

(כד) גמ', שם. עיין רש"י ותוס' ד"ה וברבר. ובראב"ד (פ"ד מפסולי המוקדשין ה"ג) כתב, דהוא משום דלא הותר להקריב קודם שתי הלחם אף על פי שהוקרב העומר והותר באכילה. וכתב הכסף משנה, דכוונתו על מנחה שהקריבוה אחר העומר קודם שתי הלחם, וכתב שהוא דוחק. ובקרן אורה הקשה, דלפי זה כל הנך דלא יביא ואם הביא כשר לא תועיל מחשבה לפגל בהן. וכתב, דעל כרחק לא היתה כוונת הראב"ד אלא למנחת העומר שהתירה תורה לכתחילה. עיין שם.

(כה) גמ', לאפקוי נפגם המזבח. והקשו התוס' ד"ה במי, דתיפוק ליה דפסול משום דנפגם המזבח. וכתב בחדושי הרשב"א דיש שתרצו, דמנחות לא פסיל נפגם המזבח כדאמרינן בזבחים (נט:). מזבח שנפגם מקטירין קטרת במקומו. ודחה דבריהם, דמה דמיון יש בין הקטרת קטרת להקטרת קומץ. והרשב"א גופיה תירץ, דבנפגם המזבח לא מיפסיל דאי יבנה המזבח יהיה כשר. וכתב, דהיינו מה שכתב רש"י ד"ה וברבר, ואם תיקן המזבח באותו יום יקטירנו.

(כו) גמ', לאפקוי טרפה. הקשה הקרן אורה, דתיפוק ליה דאפילו לבני נח נאסרה, כדאיתא בזבחים (קטז:). וכתב, דכעין זה הקשו בתוס' בזבחים (סח:), ד"ה ושנסמית, לענין מחוסר אבר, ותירוצם לא מהני הכא. וצריך עיון.

(כז) גמ', שם. כתב הקרן אורה, דלכאורה לא בעי קרא אלא לעולה. דבקדשים הנאכלין תיפוק ליה דפסולין משום דאין ראויין לאכילה. וכתב, דאפשר דסלקא דעתך דטריפה הותרה לגבוה ולכהנים. עוד כתב, דסלקא דעתין דאתי עשה דאכילת קדשים ודחי לאו דטריפה.

(כח) גמ', להוציא את הטרפה. הקשה המנחת אברהם, לפי מה שכתב בחדושי מרן רי"ז הלוי (במכתבים עמוד עט) בשם הגר"ח, דשחיטת טרפה לא חשיבא שחיטה כלל לענין היתר אכילה, תיפוק ליה דבטריפה לא שייכא שחיטה. ותירץ, דסלקא דעתך דתהני שחיטה להוציא מידי נבילה. ועיין שם.

(כט) גמ', שכן מתרת חרש בשביעית. עיין מה שכתבנו לעיל (עמוד א אות ה).

(ל) גמ', שבת תוכיח. כתב בחדושי הגרי"ז, דהיינו חובות דשבת. דאילו חובות דלא אתו משום שבת אלא דחלו בשבת כקרבת פסח, הא דשרו להקריב היינו משום דדחו שבת, ולא שייך לומר דמצותו בכך.

(לא) גמ', כלאים תוכיח שאסורין להדיוט ומותרין לגבוה. הקשה הצאן קדשים, הא בגדי כהונה קשין הן כדאיתא ביומא (טט:), ומדאורייתא שרי אף להדיוט, ורבנן הוא דגזרו להדיוט ולא לגבוה. ותירץ הרש"ש, דבהעלאה אסור אף בקשין מדאורייתא כדאיתא בביצה (טו:).

דף ו ע"א

(א) תוס' ד"ה מה לכלאים, ואף על גב דאפשר לקיים בטלית של צמר מכל מקום בסדין של פשתן שחייב בציצית לא אפשר לקיים בכך. וכעין זה כתבו בתוס' בכתובות (מ:), ד"ה כגון. והוסיפו, דהא ליכא למימר שיהא אסור ללבוש טלית של פשתן כיון דאפשר לקיים בצמר, דהאי גוונא לא חשיב אפשר. וביאר הקובץ הערות (סימן יד סק"ח), דהיינו משום דכל בגד בפני עצמו חייב בציצית, ואם ילבש את שני הבגדים חייב להטיל ציצית בשניהן,



למול.

(י) מתני', טמא. פירשו רש"י ותוס' ד"ה בן בתירא דאכולהו פליג. הקשה בחדושי הרשב"א, אמאי לבן בתירא מחזור הקומץ אף בטמא הא נטמא הקומץ. ורצה ליישב, דבן בתירא לא פליג אטמא. והקשה, דאם כן אמאי איצטריך למיתני לטמא כלל הא פשיטא דנפסל. ולהכי כתב, דאיירי בטמא שרץ שאינו מטמא כלי וגם את המנחה אינו מטמא אלא מקום מגעו, הלכך אית ליה הכשירא על ידי שיחזור וימלאנו מתוך ביתו. ובחזון איש (סימן כא סק"ג) כתב, דאפשר דאיירי במנחת חוטא וקנאות שלא הוכשרה. ועיין עוד בחדושי הגרי"ז ובמנחת אברהם.

(יא) מתני', על גבי רגלי חבירו. עיין תוס' בזבחים (ק): ד"ה מין שכתבו, דאף דמין במינו אינו חוצץ, שאני הכא דאין דרך שירות בכך. ועיין מה שביאר בחדושי הגרי"ז (שם).

(יב) מתני', בן בתירא אומר יחזור ויקמוץ בימין. ביאר בחדושי הגרי"ז, דלרבנן אינו יכול לחזור ולקמוץ, משום דקמיצת פסולים חשיבא קמיצה, וחיללא שם שירים על הנשאר, ותו לא שייך קמיצה אחרת. ונסתפק, אי הוי פסול קמיצה, או דלא חשיבא קמיצה וחסרה עבודת הקמיצה, ומה שאינו יכול לחזור ולקמוץ משום דכבר נעשה שירים. וכתב נפקא מינה לדעת הרמב"ם שכתב (פי"א מססולי המוקדשיו הל"ד), קמץ עד שהוא בחוץ ונכנס לפנים יחזור ויקמוץ, ומקורו מהתוספתא (פ"ה מ"ז), והביאור, דאף דלא פסק כבן בתירא, מכל מקום בקמץ בחוץ גם לרבנן יחזור ויקמוץ, משום דעבודת חוץ לא חשיבא עבודה. ולפי זה, אם בקמץ הפסול ליכא פסול קמיצה, הכי נמי בקמץ בחוץ יחזור הכשר ויקמוץ, אבל אי נימא דבקמיצת פסולין איכא פסול קמיצה, בקמץ הפסול בחוץ נמי נפסלה, ולא מהני שיחזור הכשר ויקמוץ בפנים. ועיין באבי עזרי (פ"א מפסולי המוקדשין הכ"ח) ד"ה והנה.

דף ו ע"ב

(ג) גמ', שלא יהא קרבנו מהודר. ומבואר, דאף דאין חילוק בגוף הקרבן, אלא בנסכים, חשיב אין קרבנו מהודר. ויש לעיין קצת, לפי מה שביאר בחדושי הגרי"ז בזבחים (מג). דלרבנן דלקמן (טו), נסכים לא חשיבי מגוף הזבח אף דבאין עמו.

(יד) תוס' ד"ה שלא, בתוה"ד, ולא פירכא הוא. ביאר הברכת הובח, דכונתם כמו שכתבו התוס' לקמן (קז): דמדאורייתא בחטאת ליכא שיעורא וסגי בבת דנקא ורבנן הוא דתקנו בסלע, ואם כן בדין הוא שלא תחוס התורה עליו ויביא נסכים שלא יהיה חוטא נשכר, מה שאין כן נדבה דאף מדאורייתא בעי בסלע כדמשמע בכריתות (י).

(טו) תוס' ד"ה הואיל, תימה לרב אשי דריש פירקין דאתיא כרבי שמעון מאי איכא למימר. עיין מה שתיירץ בשיטה מקובצת (אות לב). ובקרבן אורה תירץ, דרב אשי משני סיפא דמתניתין קמייתא כרבי שמעון. אבל רישא דקתני "כל

המנחות וכו' אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות", ודאי לא אתיא כרבי שמעון.

(טז) גמ', אמר רב זר שקמץ יחזיר. הקשה בחידושי הגרי"ז, לפי מה דמשמע בדברי הרמב"ם (פ"ג מפסולי המוקדשין הט"ו), דקמיצת זר הויא קמיצה לענין הא דאם עלתה לא תרד, והא דתרד הוא משום דלא קדשה בכלי, איך מהני לחזור ולקמוץ אחר דהויא קמיצה. ונבשלמא לשיטת רש"י בזבחים (סט). ד"ה אין קידוש דהא דקמיצת זר תרד הוא משום דהקמיצה גופה לא חשיבא, אתי שפיר. ותיירץ, דלהכי איצטריך קרא ד"וקמץ" משום דילפינן לקמן שאם קמץ פוסל, שיחזור כשר ויקמוץ.

(יז) גמ', כי פליגי דחסר קומץ רבנן סברי לא יביא מתוך ביתו וימלאנו ובן בתירא סבר יחזיר. חקר בחדושי הגרי"ז, אי חייל על השיריים שם שיריים לענין הא דכל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו. ועיין שם עוד.

(יח) גמ', מהו דתימא עד כאן לא קמכשר בן בתירא אלא שמאל. ביאר החזון איש (סימן כא סק"ד), דסלקא דעתך, דלרב לבן בתירא שמאל אינו פוסל, אלא דלענין עבודה לא סגי בשמאל, ולכך מהני להחזיר. אבל למסקנא טעמא דבן בתירא דכל קמיצה פסולה כיון דישנה בחזרה לאו שם עבודה עליה.

(יט) גמ', מאי שנא שמאל דאשכחן לה הכשירא ביום הכיפורים. הקשה בשיטה מקובצת (אות ד), דבפרק קמא דמעילה הסברות הפוכות, דכיון דמצינו הכשר במקום אחר דין הוא שיפסול טפי, דאהנו מעשיו ולא מהני לחזור. [ועיין עוד תוס' לעיל (עמוד א')] ד"ה בן בתירא שכתבו דלהכי איצטריך שמאל דלא תימא דיפסול טפין. ותיירץ האבי עזרי (פ"א מפסולי המוקדשין הכ"ח) ד"ה ויש לומר עוד, דהא דבקמיצה כשרה לא מהני לחזור ולקמוץ, הוא משום דיתר המנחה נעשתה שיריים כיון דנגמרה עבודתה, אבל בפסול, כיון דפוסל, חשיב שיריים אף דלא נגמרה העבודה. ואם כן בשמאל דמחד גיסא אינה עבודה פסולה מדמצינו שכשרה ביום הכיפורים, אינה יכולה לעשות שירים אלא בגמר עבודתה. ומאידיך גיסא כיון דאינה מכשרת, לא חשיב גמר עבודה, וממילא יכול לחזור ולקמוץ. והא דהקשה השיטה מקובצת מההיא דמעילה, התם איירי בטומאה וכמאן דאמר בחינה בציבור, דהיינו דהעבודה פסולה אלא שהטומאה נדחית ולהכי עושה שיריים.

(כ) תוס' ד"ה לא, בתוה"ד, וקשה והא איתותב ריש לקיש לקמן. עיין קרבן אורה לקמן (ט): דכתב, דאפשר דאין זו תיובתא גמורה [דאפשר דלריש לקיש איכא פלוגתא בין לוג למנחות], ואפשר, דגם רש"י סבירא ליה הכי.

(כא) גמ', מידי דהוה אמראות נגעים. כתב הקהלות יעקב (סימן א אות ד), דלהך מסקנא לא בעי בגדי כהונה וקידוש ידים ורגלים בשחיטת פרה, כיון דלא בעי כהונה אלא כראיית נגעים. והביא, דבגבורת ארי ביומא (מב). כתב, דבעי בגדי כהונה וקידוש ידים ורגלים.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היוזמי" בעיון!!!

זמני השיעור בדרף היוזמי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית הכנסת שע"י 'קהילות אשכנז' החוב התם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרכיב ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>